Контрольный экземпляр

Масс а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз * ЕРА, 18 ОКТЯБРЬ, 1990 ШУ. * № 104 (7918). * Мах 3 кеп.

М. С. ГОРБАЧЕВНА— Нобелевски преми

ОСЛО, 15 октябрь. (ТАСС). 1990 шерара Нобелевски преми хьожаьй СССР Президента М. С. Горбачевна. Из дIаккхайкадаьд укхаза Норвежски стортинга (парламента) Нобелевски комитето.

Комитета заявлене тIа белгалдоаккхаш махиллара, советски кулгалхочоа из совгIат деннад машара процесс дегIайоалаеча керттера лоархIам болаш вола лидер хиларах тарра. М. С. Горбачев бахьан советски обществе долаш дар гуччахьа довзийтаро иштта новкъостал дир дунен халкъашта юкъера тешам чIоагIбара а. Укх тIеххьарча массехк шера, йоах дIахо заявлене тIа, Малхбоалени Малхбузени юкъерча гIулакхашка геттара доккхий хувцамаш хиннад — конфронтаце переговорашта моттиг дIаеннай. Уж хувцамаш даьд массехк факторо, бакъда Нобелевски комитет гIерт цу лостаме цо дуккха хаьдда дола гIулакхаш дарах, шиш решенеца М. С. Горбачевна доагIар дала.

Нобелевски премех Президента аьннар

«Иштта минуташка дош лаха хала да. Со кер тохабенна ва,—аьлар СССР Президента Михаил Сергеевич Горбачева цунна Нобелевски преми хьожаярах Кремле советски доазол дехьарчеи журналисташа дьча хаттарашта жоп луш. Норвежски Нобелевски комитето яьча решенех хоам бир Кремле СССР Президент волча венача Норвеге СССР-ерча посола Дагфинн Стенсета.

СССР Президента белгалдаьккхар из событи «эггара хьалха гIулакха лоархIам беш хилар да» аьнна. «Решени яра хоадаме лоархIам болаш из хиннад аьнна хет сона,— аьлар цо. — Вай воай перестройка дIайолаеча хана, вайна ховра из дерригача мехкашта геттара бокхха лоархIам болаш хургдолга».

СССР Президента журналисташка аьлар, преми хьалуш хургйолча церемоне тIа хилара 10 декабре, Осло хургва со.

(ТАСС корр.).

г. Москва.

Москва, Кремль
СССР Президентага новкъостага М. С. ГОРБАЧЕВГА

Веза Михаил Сергеевич!

Нохч - ГIалгIайчен дукхача къамех латтача общественносто чIоагIа дика хеташи Хьо бахьан доккхал деши тIанийцар Хьона 1990 шера йоагIа Нобелевски премий ялар бола хоам. Хьо ва вай мехка кIоаргга йола перестроечни процессаш дIайолаьяр. Уж кхаьчай дерригача дунеч сообществага, доккхий дика хувцамаш даьд Малхбоаленен Малхбузенен юкъе. Итташ шерашка йIаьхъенна лаьтта конфронтаци хийцар пачхьалкхенаш, халкъаш, континенташ вIаши гаргаозаш йолча машара хьинареча процессо. Дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка кIаьд ца луш, Iа къахьегар бахьан долаш адамий кхерамзле, тIема кхоачамашта лоаттабу тIахьожам, герз дIадаккхарга бодача новкъа прогресс, вIаши бола тешам хоалуш дIа а эттар, из реально карагIа а даьлар. Дунен халкъашта юкъерча гIулакхашкарча ганзай приоритетах йолча идеяси тIагIертта из кхоачашъярон де а доагIаш доккха сий даькхар Хьа дерригача дунен тIа.

Тхо дег тIара гIаддаха да адамий сообществе хулача исторически хувцамашта юкъе Iа геттара доккха дакъа лацарах, доккха совгIат даларца дувзаденна дег тIара даькъала вувц оаха Хьо!

Вай социалистически общество революционни хьисапе кердайоаккхача атта боацача новкъа, адамаш ядерни катастрофах мукъадахарен пачхьалкхенашта а халкъашта а юкъе цхьана вIаши къахьегаран тIаберзабаь беча дунен халкъашта юкъерча боккхача балха тIа Iа эггара доккхагIдола толамаш дахар, хьо чIоагIа могаш хилар, вай Даймехка долча берката Iа болх бар лов тхона!

ЧIоагIа хье веза лоархIаш

Нохч-ГIалгIай АССР ЛакхехьагIа хьо веза лоархIаш Д. Г. ЗАВГАЕВ.

1990 ш., 16 октябрь, г. Грозный.

ГIАЛГIАЙ АВТОНОМИ МЕТТАОТТАЯРА ДЕША ХЬАКЪЕХЬА РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТАГА ДАЬ
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА
КХАЙКАРАЛ

Дуккхача шерашка вIаштта гIалгIай халкъо лоаттаду ший автономи меттаоттаяра дош.

Укх тIеххьарча хана цу проблема хьакъехьа гIалгIай халкъа шиъ съезд хиннай, исторически нийсхо меттаоттаяр хьадехаш. Съездо хьаьй гIалгIай автономи меттаоттаяра хьакъехьара Оргкомитет, халкъа юкъе хьахиннад уж политически дIадехараш дола дукхха нах юкъе бола кхыдола боламаш а.

ХIанз дола хьал эттад мехка халкъий бокъонаш гIожагIча тайпара сталински тоталитарни режимо толхаяр бахьан долаш. цу режимо 1944 шера дахачара дохадаь Iодахьийтар гIалгIайи нохчийн халкъаш, бIарчча хийца региона политически карта, из хийцачул тIехьагIа гIалгIай лаьттан дакъа Къулбаседа ХIирийченах дIатехар.

Территореш меттаоттаярах дола доши цар тIа гIалгIай баха хоьшарах йола бокъон увттаьй Нохч - ГIалгIай республика меттаоттаяьча дийнахьа денз, бакъда проблема репрессивни методашца йоаеш хиннай. Масала, 1973 шера хинна событеш алхха цу кIийлен тIа хилар. Цу хана цу халкъа дукха бола викалаш нийсхонца дола шоай дар дIадехар бахьан долаш уголовни бехке бир.

Из дош къаьстта ира оттаду хIанз, сталински режима геноцид пачхахьалкхен боараме во лаьрхIача хана. ГIалгIай халкъо ший автономи меттаоттаергхил а р г а къаьстта чIоагIа догдаьхар «НизагIа дахачара дохадаь Iодахьийтача халкъашта духьал оттаьь репрессивни акташ законагIа йоацаши зуламен лархIарахи цар бокъонаш ЧIалашъярахи йола» СССР Лакхехьарча Совета Деклараци, репрессивни халкъаш политически бакъдеш дола из документ тIаийцачул тIехьагIа.

1990 шера 30 марта Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета сесси кхайкар РСФСР халкъа депутатий цхьоалагIча съездага ший балха ден повестка тIа гIалгIай автономех дола дош оттадар дехаш. Бакъда из дехар, халахета а, кхоачашданзар. СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета яьяр гIалгIай халкъа кхайкаралашка хьажара йола комисси, хIанз цо ший болх чакхбаьккхаб.

Цу деша лазаш йолчарех цхьа моттиг я Къулбаседа ХIирий АССР-е гражданашта прописка елга соцадеш боламадарра аьлча, гIалгIашта хьалха шоаш баьхача баха практически мукъа ца луш бола 1982 шера 5 мартера СССР Министрий Совета соцам.

1990 шера 25 июне Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьара Совет СССР Правительствага кхайкар из соцам дIабаккхар дехаш. Бакъдар аьлча, из дош хIанзалца къоастаданза да, цо кхы а чIоагIагIа чоалхане оттаю проблема.

Цу тайппара гIалгIай халкъа автономе проблема кхы дIахо яккха йиш йоацача кхоачаяьй, хIанз дувцилге йоацаш ерригача региона общественно - политически вахар лерттIа хилара Iаткъаргдола хургдар фуд ца ховш дола водараш хилара кхерам этта а я. Де хIама доацача доалаш, хьал воча ца далийта гIерташ Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето, республика правительствос къаьстта чIоагIа болх бу, динеи общественнии викалаш, старейшиний Советаш, халкъа дипломате тайп-тайпара формаш юкъе а эза. ХIаьта а этта хьал дIадоаккхалургдац проблема ше тIехьа а ца тетташ къоастайнча мара.

Из дерригa теркал а даь, этта хьал бахьан водар хилар кхераш а саготдеш а, Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

1. ГIалгIай халкъа автономи меттаоттаяра дешага хьожилга сихдар дехаш РСФСР-а Лакхехьарча Советага кхайкха.
2. Дош къоастаделга тIехьадахар бахьан долаш хургдар фуд ховш доаца хила тарлургдола водар хилара Зола моральни бехктонхам шоай хилара РСФСР Лакхехьарча Совета членийн теркам тIабахийта

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета председатель Д Г ЗАВГАЕВ.

ЭКОНОМИКА РЫНОЧНИ ГIУЛАКХАШКА ЙОАЛАШ ХИЛАРЦА ДУВЗАДЕННА МЕХКА ЭТТАЧА ХЬАЛАХИ КПСС ДЕКХАРЕХИ БОЛА 1990 ШЕРА 9 ОКТЯБРЕРА КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА ПЛЕНУМА
СОЦАМ

КПСС ЦК Пленумо дийцар мехка этта хьал а экономика рыночни гIулакхашка йоаккхаш хиларца дувзаденна парте декхараш а, цу вахара лоархIамеча деша хьакъехьара ший позици мехка партийни комитеташка, партийни организацешка, берригача коммунисташка дIайовзийтанза яргIйоацаш а лерхI.

1. Обществе дIадоладеннад кIоарггара политически социально - экономически хувцамаш. Йодаш я шерра йола демократически процесс.

Бакъда, кердадар, прогрессивни дар кхоачашде дезача отт кIоарглуш йолча политически экономически кризиса чоалханеча хьалашка. ЦаI шоллагIчоа тIехьа дувзаденна дохаш да боахамий бувзамаш, кIезиглу производства боарам, къаман доход, мехка яьржа я дефицит, айлуш я спекуляци, лакхлу маьхаш. Довш дац къамашта юкъерча халахетарийи довнийи кхуврчаш, дукхагIа ду зуламаш. ДукхагIа хул вандализма гIулакхаш, антисоветизмаи национализмаи гIар айеш доходу Ленина дегIа памятникаш, ийрча доах советски бIухой кашмаш. Коммунистий сий доаделген царех водараш дувцилген лакхлуш да. Пленумо хаьдда дIадех цу тайпара дола гIулакхаш соцаделген йоагIаш йола пачхьалкхен акташ тIаэцилгеи..

КПСС политически вахара юкъера яккха, из законагIа йоацаш хилийта гIертача антикоммунистически, националистически, сепаратистски низашка духьал ба Пленума доакъашхой.

Пленумо хьаллоац мехка экономически социально-политически хьал тоадара гIулакхаш, Президента кхы тIа а полномочеш яларах СССР Лакхехьарча Совето яь решенеш.

Эггара хьалхара декхар да эггара гаргагIча хана потребительски рынкера хьал хувцар, хьалхагIа эшаш долча товарий дефицит дIаяккхар. Халкъа депутатий Советашка, Iаьдала исполнительни органашка болх беча коммунисташа сихагIа кхоачашде деза баха нах кхачанца Iалашбара, хьалкхебаь хьувкъам чуийца баккха практически новкъостал дара, транспорте, торговле порядок оттаяра тIадерзадаь тIехьатетта йиш йоаца гIулакхаш, КПСС ЦК тIехьа я боахама, доал ца дарахи ший бокъонех зулмана тIехь пайда эцарахи ерригача рангай кулгалхошкара доагIар чIоагIагIа хьадехара. Пленумо коммунисташ — депутаташ тIахьех халкъа депутатий Советашка КПСС политически никъ дIабахьара, из де лерхIаш законодательни инициатива йола парте бокъонах дукхагIа пайда эцара.

КПСС ЦК Секретариата тIадуллалда КПСС ЦК массазарча комиссешца цхьана мехкарча гIулакхий хьал геттара сиха тоадара лаьрхIа коммунистий, партийни организацей организаторски пропагандистски балха эша рекомендацеш оттаяра йола болхлой группаш хьае.

КПСС ЦК-ас правительственни органашкара дIадех боахамий бувзамаш хьаллоацаш, договорни дисциплина лоаттаеш, бюджетни дефицит дIайоаккхаш, ахча лелалга чIоагIдеш эффективни гIулакхаш делга. Эггара иргIйола экономически социальни проблемаш кхоачашъяра тIаерзаяь хила еза 1991 шера плани бюджети.

КПСС ЦК Политбюро, Секретариат, партийни комитеташ декхарийла я шоай ханнахьа пачхьалкхени обществаи гуманизаце а демократизаце а лерхIарашта хийра долаш лехарий боагIаш бола мах бе а хIама тоха а, экстремистски низий антикоммунизмацара, деструктивни гIулакхащцара къовсам лакхбе.

Литве тIанийца политически партеех дола закон антидемократически хиларах тарра СССР законаштеи сага бокъонех йолча дунен халкъашта юкъерча акташтеи духьал долаш лерхI КПСС ЦК Пленумо.

2. Рынкага довлара юкъагIа парте, хIара юххьанцарча организаце хьалхарча аргIанара декхар да политически социально - экономически хьал тоадара, КПСС XXVIII съезда политически никъ дIабахьара мела дакъа лоацаши шеко йолаши хилар дIадаккхара тIагIертта болх белга.

ХIара коммунист декхарийла ва майрра а принципиальни а парте идеяш, Октябра идеяш хьаллоаттае, социалистически идеалаш, адамий юкъара ганзаш чIоагIа лорае.

Пленумо къаьстта белгалдоакх мехка бокъонца долча дерригача низаша цхьана къахьегарен вIаши гIулакхаш дарен кIийлен тIа мара хьал дикагIча оагIорахьа хувца йиш йоацаш хилар. КПСС ЦК Пленум кхайк дерригача общественни боламашка, вай Даймехка тахамен кхоанен еза мел ярашка граждански къамани барт хилара шоай низаш кхотадара тIахьехаш.

3. КПСС ЦК-ас рынкага довлара керттера маIан лерхI социалистически хоржама боарамашка эггара хьалха наьха вахара хьал тоадарах, цар инициативеи гIулакхацара хьинари мукъадаккхарах, йоккха овсарле йолча къахьегама къьггаи тешамеи йола стимулаш а мотиваш а хьаярах.

КПСС ЦК-а социально-экономически политика хьакъехьарча массазарча комиссена тIадуллалда предложенеш оттаяра порядкагIа СССР Лакхехьарча Советe яхьара 1991 шера йолча планеи бюджетеи проекташ Iомаелга.

КПСС ЦК-ас правительство тIахьех спекуляцеца, лакхлуш долча зулмашца, гучадувлача экстремистски гIулакхашца лоаттабеча къовсама хаьдда дола гIулакхаш тIаэца. Мехка хьал тоадара керттера фактор а хинна дIаотта деза законность.

4. КПСС ЦК Пленум тIехьа я рузкъан да хилара тайп-тайпара формаш, дукхача тайпара экономика хилара, рыночни инфраструктура хьахилара.

Предприятеш пачхьалкхен хургйоацача яхара тайп-тайпара формаш хьал а лоацаш, КПСС ЦК тIехьа я цу тIехь рузкъан да хилара, коллективни формаш тIеххилара.

Колхозаш, совхозаш, ахархойн личнии боахамаш, кооперативаши ассоциацеши регIайоалаяра эша цхьатара дола экономически хьалаш хьахилийта деза. КПСС ЦК-ас хьаллацац лаьтта частни доалахьа хургдолаш дIадалара е дохкара идея.

5. Принципиальни дош да рыночни гIулакхашка довлара социальни мах. Пленумо къаьстта боккхача лоархIаме лерхI рынкага довларах тIехьагIа экономически, социальни, политически хьахургдараш массе а оагIарахьа дистари тIехьа тIахургдар кхетадари, хувцама юкъагIа хиланза яргIйоаца издержкаш мамогга кIезигъяр.

КПСС ЦК тIехьа я халкъа депутатий Советаша, правительствос, Iаьдала моттигерча исполнительни органаша бахача наха бе бизза болх хилийтара, бе болх боацаш хулга хьалхе а соцадара, болхлой кийчбара, юха а кийчбара, балха овттабара тIадерзадаь тIехьатетта йиш йоаца гIулакхаш тIаэцара. Кхалнах социальни лорабара хаьдда а кхетаеш йола а гарантеш эш, цар обществе бола лоархIам теркал а беш, КIезига хьал дола нах, къаьстта пенсионераш, инвалидаш, кагирхой, дукха бераш дола дезалаш хьаллацанза баргбац. Маьхаш пачхьалкхен хьисапе нийсдара гIулакхаш де деза, къаьстта эггара хьалха эшача товарий дараш, инфляцех лоравалара гIулакхаш де деза. Цу сфере партийни организацеш декхарийла я шоай низаш профсоюзашца, кхыча общественни формированешца вIашагIтоха.

Пленумо КПСС ЦК социально - экономически политика, кхалнаьхен дезален долча дешай, кагирхой политика хьакъехьарча комиссешта тIадул йоагIаш йолча законодательни инициативашка хьежна предложенеш оттае.

Парти духьал латтаргья культурана, духовни вахара кхыча сферашта коммерциализаци яра, Iилманга, образонега, культурага дIайохийта ассигнованеш кIезигъяра.

6. Мехка халкъаш суверенитет йолаш хилен шоай кхел шоаш къоастаеи гIертилга хьал а лоацаш, КПСС ЦК Пленум йнзза тIехьа я суверенни пачхьалкхений цаI йолча Союза, хьдда харцахьа лоархI къамашта юкъера довнаш михьара доахен экономикера хьал кхы а халча оттаду, вай пачхьалкхе йохаю национал - шовинистически сепаратистски гIулакхаш.

Иштта хьале кердача союзни договора лардаш оттаелга а могаделга а тIехьатеттаро эггара цIенхашта дола водараш де тарлургда.

ЦК Пленумо геттара боккха лоархIам бу дикагIйолча кердача Союза вахара лоархIаме кIейлан тIара цаI йола союзни рынок хьаяра. Суверенни республикаш Союзаца цхьана рыночни гIулакхаш пачхьалкхен хьисапе нийсдара цхьатарра бокъонаш йола субъекташ хила еза.

Пленум тIехьа я цаIаш йола союзни юкъара ахчан, банковски, таможенни системаш хилийтара, маьхаш оттадарен налогийн бартагIа оттаьча политикана. Союзни центр хиланза яргъяц Союза обороноспособность, арахьара политика, пачхьалкхен кхерамзле Iалашъяра, энергетически, транспортни, экологически проблемаш комплексни кхоачашъяра, Iилма, образовани, культура дегIайоалаелга вIашагIтохара.

7. КПСС ЦК Пленумо партийни комитеташи коммунисташи тIахьех рыночни гIулакхаш реальни дегIадоаладара хьинаре новкъостал дара, рынок мохки общества кризиса кIалхаръяккхара, къахьегамхой вахара материальни хьал лакхдара, производства средствоаех болхлой искусственни хийра боахилга дIадаккхара тIабода никъ хилар наха леррагIа дIадовзийтара.

Пленумо КПСС ЦК Политбюрона, Секретариата, союзни республикай компартей ЦК-ашта, пирте республикански, краевой, областной комитеташта, ерригача партийни организацешта тIадулл партийни дешара заведенешка, партийни пропаганде, информаце средствашка экономически дешар вIаштIехьдоаккхилгеи цун чулоацамаш эргабоаккхилгеи.

ЦК Пленумо КПСС ЦК идеологически комиссена тIадулл рыночни гIулакхий дешай хьакъехьара партийни пропаганден массово-политически балхи информационни Iалашбелга тоадергдола гIулакхаш оттаде а кхоачашде а. Рыночни экономика хьакъехьара дукхача читателашта материалаш периодически кепайоазон тIа, къаьст-къаьстача изданешка арахецара кийчъе а арахеца а. Моттигашка пропаганда яра долча новкъостал дара Iилмахоехи практически болхлоехи бола нах бахийта.

8. КПСС ЦК юххьанцарча партийни организацей болх кердабаккхара комиссена тIадуллалда партийни наьха дизза Iаьдал хилара керттера хьал хиларах тарра парте юххьанцарча организацей лоархIам лакхбергбола гIулакхаш оттаделга а кхоачашделга а. Союзни республикай компартей ЦК-ашта, парте республикански, краевой, областной, окружной, городской, районни комитеташта тIадуллалда шоай практически балха тIа керда экономически гIулакхаши боахам лелабара формаши оттаеча коммунистий конструктивни инициативаца чIоагIало лувца, цу балха тIехь Iилмахощцеи специалистащцеи цхьана къахьега, парте интеллектуальни потенциалах бизза пайда эца.

Пленумо харцахьа лерхI КПСС юххьанцарча организацей хьакъехьарча бокъонашта духьалара гIулакхаш, цхьайолча предприятешка парткомий болх ца магийтар. КПСС ЦК-ас чIоагIа лорабергба коммунисташ, партийни активисташ, советски законий берригача низах пайда а эцаш.

9. КПСС ЦК Пленум массови информаце средствашка кхайк рынкага довлара хьакъехьара КПСС политика объективни цIенеи ювцара, обществе граждански къамани барт хилара, хIама хьадара, дисциплинеи порядоки хилара атмосфера хьара тIахьехаш. КПСС ЦК Политбюрона, Секретариата тIадуллалда партийни кепайоазув хьаллацареи чIоагIдареи гIулакхашка хьожилга.

Пленум тIехьа я рузкъан да хилара, финансово-боахама болх бара, общественно-политически организацей дувцилге йоацаш йолча бокъонна. КПСС доалахьарча рузкъана моллагIча а тайпара тIаккхувдара духьал а я.

КПСС ЦК Пленумо мехка коммунисташ, берригa гражданаш тIахьех КПСС XXVIII съездо оттаяьча социалистически наьхьа, интернационализма, демократеи гуманизмаи идеяшта гонахьа кхотабалара.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете

ДIадахача шоатта дийнахьа НГIАССР Лакхехьарча Совета председатель Д. Г. Завгаев вIашагIкхийтта хилар гIалгIай автономи меттаоттаярца бувзабенна болх белга формальни доацачеи общественни боламий лидерашца.

Цо дийцар гIалгIай халкъо нийсхонца дIадехар политически тIехкача, йистача решеней кIийлен тIа, вайнаьха халкъий долча хьакъалцеи эзделцеи чIоагIало а лувцаш махулла сихагIа кхоачашдара республика Лакхехьарча Советои правительствоси хаьдда а тIагIертта а деча гIулакхех. Цу деша истори а хьоадаь, цо белгалдаьккхар хIанз автономи меттаоттаяра проблема пачхьалкхен лакхача боараме оттадаь хилар, из тахан цивилизованни, хьакъала парламентски методашца къоастаелга а.

— Из дош кхоачашдеча айса лоаца дакъа дувца а ца гIерташ са шуга дIахайта безам бар, — аьлар дIахо Д. Г. Завгаева, — укх тIеххьарча хана СССР Президентаца М. С. Горбачевцеи РСФСР Лакхехьарча Совета Председателца Б. Н. Ельцинцеи гIалгIай автономи меттаоттаяра конструктивни гIулакхаш лахара керттера маIан долаш дIаьхха къамьлаш хинна хилар.

ГIалгIай дош кхоачашдар хьашт мел долча низий гIулакхаш вIашагIтоханза даргдоацаш хилар а дийца, НГIАССР Лакхехьарча Совета председатела хьоадир гIалгIай автономи меттаоттаяра проблемана гонахьа общественни нийса хетар хьахилийтара нохчийн гIалгIайи дIаяхача ханара истори, цар йIаьхий йола духовни тIехьале, республика халкъий вахара интернационалистски лостам дIабовзийтара республика Iилмани творчески интеллигенце балха ше раьза ца хилар.

НГIАССР Лакхехьарча Совета председатела гулбенарашта йовзийтар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо гIалгIай автономи меттаоттаяра деша хьакъехьа РСФСР Лакхехьарча Советага даьча кхайкаралла текст, белгалдаьккхар, нагахьа санна кхайкаралах гIулакх ца хуле, НГIАССР Лакхехьарча Совета хьатIайоагIача сессе таханарча хьало дIа мадеххара гIалгIай автономе дош оттадергхилар.

Хетараш гуччахьа а сагота болаш а вIаши довзийташ къамаьлаш дир Б. Альмурзиева, А. Куштова, Ф. Бокова, Б. Чахкиева, Б. Сейнароева, И. Кодзоева, Я. Куштова, Х. Саутиева, кхычар. Къамаьлаш даьраш раьза хилар гIалгIай проблема нийсхонца къоастаяра тIаберзабаь республика Лакхехьарча Советои правительствоси беча балха, белгалдаьккхар НГIАССР Лакхехьарча Совето РСФСР Лакхехьарча Советага даь кхайкарал цу лостаме баьккха лоархIаме гIа хилар. Тхо теш республика, Лакхехьарча Совета председателах, гIалгIай халкъа хьакъехьа исторически нийсхо меттаоттаяра цо геттара боккха болх белга хоа а луш, аьнна белгалдаьккхар И. Кодзоева. ГIалгIай автономи меттаоттаяра йолча оргкомитета а къаман кхыча боламий а викалашта лайр Къулбаседа ХIирийчене тIанийцача гIалгIай халкъа хьашташ доходара конституцена духьаларча актай хьакъехьа шийна хетар вай республика Лакхехьарча Совето алар. Иштта дIакхайкадир ший автономи меттаоттаеча новкъа гIалгIай халкъо данне а дIадехац Нохчечени ГIалгIайчени юкъе хинна доазув хувцилга, аьнна. Нийса лаьрхIа тIанийцар гIалгIай халкъа автономи меттаоттаяра хьакъехьара ерригa готта проблемаш йиста, бакъхилар дIахьокхаш йола выступленеш ярга халкъ хьежаш да яхаш республика интеллигенцена яь критика. ВIашагIкхийттараша белгалдаьккхар гIалгIай халкъо нийсхонца дIадехараш кхоачашдара тIехь лакхлуш долча дерригача боламий цхьоагIо чIоагIъянза ягIйоцаш хилар, шоай гIулакхашка сабаре а сатохаш а, эхьи эздели долаш, сих ца луш хила дезилга. Керттера декхар — хоацонпа дIабаьккха наьха кхувч юхахьабаккхар кхоачашдара республике дахача дерригача хьалкъашцара доттагIал чIоагIле деза. Цу кIийлен тIара дIахьалхашка аха а деза дагадоалла дош радикальни кхоачашдара новкъа. ВIашагIкхийттараша цхьа уйла йолаш соцадир укх этапе гIалгIай халкъа съездо хьаяь автономи меттаоттаяра оргкомитет нах вIашагIтохара декхар шийна тIаэца дезаш хилар. гIалгIай автономи меттаоттаяраца ювзаенна йола ерригa инициативаши предложенеши араювла а кхоачашъю а ший тайпара йола вIашагIтохара центр а хинна из дIаотта езаш хилар. ВIашагIкхетар чакхдаьлар принципиальни диалога а вIаши тешара а хьале.

КАСТТА КХАШКА ГIОРГЬЯ СЕЯЛКАШ

ДогIа а делхе ди а къувкъе — сенна веза агроном, яхаш беш бегаш ба. Кхычахьа из миштад хац сона, бакъда Наьсарерча «Маяк» яхача совхозе агрономалла Дзауров Башир вечахьа мара тоадала-м доладеланзар хьувкъамий гIулакхаш. Из валехьа укхаза хинначул цкъа-ахазза, шозза дукхагIа ялат лу СурхотIарча лаьттай гектаро. ЦутIа ховш аа ма дий цигарчарел мецагIа лаьтташ районе цхьаннахьа а доацалга. Дерригаш гуваш тIа, аьлеш чу дада уж, нийсса трактор дIаяха йиш йоацаш. Сона дагадоагIа цигарча лаьтташкара масала, гектара тIара 10 центнер кIа чуийцача — районо цу совхоза совгIаташ тиина.

ХIанз района кхыча совхозашта тIехьайисац «Маяк», хьажкIаш, кIа, коартолаш кхыдола ялаташ кхедара. Укх шера, масала, районе эггара дукхагIа кIан мукхи белар цигарча хIара гектаро — 26 центнер.

Фу бахьан да укхазара лаьтта иштта камаьр далар? Цу хаттара дух тIа воалаш къамаьл хилар са вай вувцача агрономалла. Оахам тIа вIашагIкхийттар тхо шиъ.

(Интервью)

— Агрономаш укх хана чуэцача центнераш дагаръеш, транспорт вIаштIехьйоацаш дIа-хьа удаш лелаш мара бIарга мича гу, — ях аз Баширага. — Хьо иштта нийсвеннав оахам тIа?

— Нийсвеннавац со-м, — аьнна велакъежар агроном. — Уккхаза я са балха моттиг. Ялаташ чуэца-м нах ба. Са декхар — цар хьувкъамаш дикагIа хилийтар да.

— Маца, мичахьа дIайолаю Iа хьатIадоагIача шера хургболча хьувкха еш йола кийчо?

— Эггара хьалха кIа чуэцача комбайнаш кхай тIа йолххаше а йолаю. Хаьхо молатт со фийг дикагIа бола участкаш ший ханнахьа чуэцийта а хIаьта цар тIара доагIа ялат кхычунца вIашагIца эдейта а гIерташ. ХIана аьлча, фу Iалашдарал а из тешаме хургдолаш кийчдарал а бехктокхамегIа хIама дац агронома, нагахьа санна бокъонца вола агроном из вале.

ЦаI из да. ШоллагI-дале, керттера дар оахам кийчдар да. Ялаташ чуэцача хана ха ца тиллийта гIерташ сихлой вай, оарц доахий? Иштта ха тиллийта йиш оацаш болх ба оахамцара бар а, цул тIехьагIа моттигерча Iалама хьашташка «ла» а дувтIаш агротехнически бокъонех олча юкъа гуйрана дIадувча ялатий кампани чакхъяккхар а. Цул тIехьагIа мара сапаргIата наб е йиш йолаш вац агроном.

— Со кхийттача тайпара из дале — дIадувча фуна сагот де дезаш дац-кх шо.

— ВIалла сагот де дезаш дац. Дукха ха я сеялкашчу Iочудоассаде мара ца дезаш ший кондицэга дIа а кхачийта кIа а мукх а латта. ХIаьта лаьтта кийчдаь даьннар мог да. Юххера гектараш кийчъяь яргья укх деношка. ДукхагIа мел дар цамдаьккха, кIаьддаь, хьаьндаь «кхачаш» улл. Тха ворхI оахама агрегат хIанз зяба лаьрхIа лаьтташ оахаш я керттерча даькъе. Оаха ца оахаш — цхьа гектар лаьтта бIаьстанга дIа ма кхачийта! Иштта я тха механизаторий девиз, лоацца аьлча, августа шоллагIча декаде ка болча ялатех мукъадьнна дерригa лаьтташ аьха даьлар тхо.

— Технически низ дика ба мотт сона оаш цу балха оарцагIбаьккхар.

— Хьинар долаш, шоай гIулакхах дог лазаш нах ба оахам дераш. Тешаме, дикалга диллача, даккха гIалат доацаш бу цар из болх. Кхычарна хьокхам телаш ба оахамхой, «ассаш» оал царех) механизатораш Аушев Ювсап, Нальгиев Башир, Албагачиев Iадрахьман, кхыбараш. Тхо а хьож царна эшачунга. Ялатаца, доакъарца эггара хьалха уж оаха Iалашбаьб сагот а ца деш, цар шоай болх дIахьоргболаш.

— ХIанз оаш еча саготонга хьажжа беркате хилда хьатIадоагIача шера шун хургдола хьувкъамаш.

— Баркал.

М. ЗАНГИЕВ, тха собкорр.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме

Карарча шера 12 октябре Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума заседани хилар. Из дIайихьар республика Лакхехьарча Совета председатела Д. Г. Завгаева.

Заседани хьаеллаш Д. Г. Завгаева аьлар: Тахан вай дувца оттадаь дош чIоаггIа лоархIам болаш да. Рыночни экономикага довларо тIагIертта дIадех республике баха нах социальни лорабара тешаме гарантированни система хьаянза яргIойацаш хилар.

Вай декхарийла да рынкага даьлча хургдолчун прогнозировани а яь, республича боахамий ерригача сферашка хьадаь дика мел дар лора а деш, производственни коллективаши къахьегамхойи экономически социальни лорабара хаьдда йола программа оттаяра дола гIулакхаш де.

Дувцаш дола дош лоархIаме хиларо республика Лакхехьарча Совета Президиума членний хьинар айдир. Рынкага довлара йолча проблемах шоашта хета цхьаццадараш дувцаш, Л. И. Хациевс, Г. Б. Эльмурзаевас, А. М. Бугаева, А. Б. Чапсуркаева, Н. Н. Магомадова, С. Х. Салаева, Р. М. Гайрбекова, М. А. Султыгова, В. В. Дагаева, Р. М. Таштамирова, кхыбараша а хьаллаьцар НГIАССР Лакхехьарча Совета председатела рыночни гIулакхашка хиланза яргIйоацача издержкех сага социальни тешам бала безаш хиларах йола уйла, кхача хьабараи цхьаццадолча гIулакхийи оттабаь боарам рыночни хьалашка Iалашбинза баргбоацаш хилара республика правительствос теркам тIабахийта беза а аьлар. Президиума членаша белгалдаьккхар дувцаш дола дош дIададарашка юхадовларай производствана административно командовани яри дац, хьадер лаьгIургдоацаш, къахьегама коллективай низ чIоагIлургболаш вIаштIехьдоаллача тайпара наьха вахаре боарам лакхбар да. Президиума членаша увттадаьэа хаттарашта жоп луш, къамаьлаш дир Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела хьалхарча заместитела В. М. Данилеца, НГIАССР Министрий Совета председатела заместитела, НГIАССР юрта боахамей кхачани министра И. М. Дедаева, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела заместитела, НГIАССР Госплана председатела А. А. Мальсагова, НГIАССР финансий министра заместитела В. М. Истамулова, «Чечингмясомолпром» треста генеральни директора М. Д. Магомадова.

НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиуме яьнча дискусси хиларах республика правительствона тIадилла лаьрхIар рыночни гIулакхашка довлара бахаш бола нах социальни лорабара цхьан кIирагIа комплексни эффективни гIулакхаш де кийчъяь программа, НГIАССР Лакхехьарча Совета аргIанарча Президиуме хьажа оттае.

Бакъахьа лаьрхIар, В. М. Данилеца, И. М. Дедаева, А.-А. Мальсагова массови информаце средствашка гIолла республика правительствос цу хьакъехьа деш дола гIулакхаш бахача нахана дIахойташ информаци елга.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума заседане тIайицар РСФСР Лакхехьарча Советага дохьийта гIалгIай автономи юхаметтаоттаярах дола кхайкарал, цун текст кепайоазон тIа яьккха я.

ГIалгIай проблема ювцаш Л. И. Хациева, А. М. Бугаева, М. А. Султыгова, Р. У. Цакаева, Р. М. Гайрбекова, Г. Б. Эльмурзаевас, иштта кхыбараша а белгалдаьккхар гIалгIай къамо нийсхонца дIадехаш дола гIулакх укх гарггарча хана политически уйлан кIийлен тIа граждански машарца, бартаца, хьаькъалца эделна чакхдаккхара Лакхехьарча Советои республика правительствоси хаттаданза конструктивни, принципиальни никъ дIахьош хилар.

НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума членаша харцйир «улицашкарча философий», нийса йоацача информацех пайда а эцаш, НГIАССР Лакхехьара Совети правительствои хьем беш я, яхаш уж бехке е, гIертарий кхайкаралий деструктивни характер. Уж санна долча гIулакхаша, аьлар Президиума членаша, общественно-политически хьала новкъарле ю, республике бахача тайп-тайпарча къамий вIаши дола гулакхаш толхаду.

Депутатски этика телхаеш бола депутаташ бехктоккхаме увзаргболаш предложени йоалайир Президиума членаша заседане. Республика Лакхехьарча Совета балхах хетар массанена а хьалхара ала гIерташ, долла хIама во да, яхаш, критика ец, обществага ювцийтар духьа уйла яь йоаца выводаш еш цхьаболча депутаташа леладер порочни гIулакх лаьрхIар.

Заседане белгалйора гIулакх дара этически нормаш депутато толхаяь хIара факт, из НГIАССР Лакхехьарча Совета депутатски этика деша хьакъехьара массазара комисси хьожаргIола гIулакх а хинна дIаотта деза.

КПСС ОБКОМЕ

ДIадахача пIаьраска дийнахьа КПСС обкома аргIанара заседани хилар. Цун балха юкъе дакъа лоацаш хилар парте горкомий, райкомий секретараш, хIаьта иштта республика правительства членаш бола коммунисташ, министерствайи ведомствайи кулгалхой. Заседани дIайихьар КПСС обкома хьалхарча секретара Д. Г. Завгаева. 1990 шера 9 бетта планови заданеш кхоачашъяра хьакъехьа республика коллективашка партийни комитетий организаторски политически балхах дола дош дар хьожаш хиннар.

Белгалдаьккхар предприятеши районаши социально-экономически дегIайоалаяра кулгалхой болча коммунисташка гIолла дукхагIа влияни еш республика партийни комитеташа цхьабола болх баь хилар. БIарчча хьайицача промышленносте 1989 шера боараме болх тоабе, цу хана хинначул къахьегама овсарле 2.4 процент лакхъе, халкъа эша товараш 7.4 процент дукхагIа арахеца, товарооборот 25 процент лакхъе, хIаьта наха гIулакхаш дара боарам — 12 процент йиш хиннай.

Из иштта дале а, балха административни —лоIамерча балха методаш тIара дIа а йовлаш, пз-м юххера а дика явлени а я, парте цхьайолча горкомаштеи райкомаштеи маганзар хувцаденнача хьалашка эргайовла, еха хилар, лакхера Iочу шоаш Iомаенна установкаши указанеши ярга хьежаш ха йоайир, практически гIулакхаш дара лоIамах яьлар, экономически социальни гIулакхашка эттача хьала влияни е маганзар цунна тешалду 1990 шера 9 бетта республика халкъа боахамо баьча балха итогаша.

ХIара йиъагIча предприяте кхоачашданзар ший договорни декхараш, потребителашта оттаянзар 50,3 миллион сома маьха продукци тIехьаюсарех я «Грознефтеоргсинтез» объеди н е н и (нн. Гречко, Бабулатов), СССР 50 шу дизара цIерагIйола химзавод (нн. Жилин, Хучиев), «Грознефтемаш» (нн. Осипов, Щербина), «Пищемаш» (нн. Вазаев, Чиптаева). Назрановски трикотажни фабрика (нн. Муталиев, Плиева), ХIаьта иштта Гудермесски, МагIалбика, Надтеречни, Наурски, Шелковски, Сунженски районий промышленни предприятеш а.

ГIишлош еча организацей балха хоалуш влияни янзар КПСС Грозненски ГК, парте Заводской, Ленински, Шалински, Назрановски кхыча райкомаша, горрайисполкомаша.

Республика подрядни организацеша шоай низашца гIишлош яра — монтажни балхий план 80 процент мара кхоачашъяьзар, цIенош хьалдаьдахара яр — 42 процент. Хьалха а санна кхоачамболаш болх бац «Чеченингушстрой», «Чеченичагропромстрой», «Чеченингушводмелиорация», «Чечингушгражданстрой» ПСМО-ша (КПСС членаш — кулгалхой нн. Тумсоев, Ахмадов, Баматгиреев, Цураов).

Йоакхо е езача оттаву баха нах кхачан продукташеи халкъа эшача товарашцеи Iалашбара республике отташ латтача хьало. Пачхьалкхен ресурсек рыночни фонде гIолла дулха продукташ лоаттаелга дIадахача шера хиннач 2.6 процент лохденнад 9 бетта пачхьалкхен планагIа дIа ца луш йисай 12 эзар тонн шура, 31 миллион фуаш.

Дуккхача районашка кхоачамболлаш пайда эцаб дика ха оттарах хьувкъам чуэцара, кхашка гуйранара балхаш дара, хьайбаш Iанга кийчдара.

Министерствайи ведомствайи, колхозийи совхозийи кулгалхоша — коммунисташа критически мах бац эттача ирача хьала, гурахьа къашка ду деррига балхаш сихдара хьадда дола гIулакхаш дац.

Укх шера республикера потребительски рынок тоае карагIдаланзар, эггара хьалха товараш дукхагIа хилийтара наькъаца а долаш бахача наьха доходаши расходаши дIанийсъе а. Промышленносто бахача наха лоаттадац дукха тайпара товараш. Нах эгIазбуг коммунальни, бытовой, медицински, торгови гIулакхаш лохача боараме деш хиларо, транспорта, бувзама средстваша беча балхо.

Из деррига а бухсоццаш хьахиннад партийни активо советскии боахамеи органий коммунисташкара — кулгалхошкара, цхьайолча предприятешеи организацешеи болх во беш хиларах бехке барашкара доагIар хьа ца дехарагIа, моттигера эгоизм леларр бахьан долаш. НГIАССР Министрий Совета аппарата, министерствайи ведомствайи коммунисташ ледара эргабувл, социально-экономически дешаш къоастадара влияни еш йола эффективни формаш мела юкъейоалаю. ЙоагIаш йола инициатива йоацаш гIулакхаш ду парте членаша халкъа депутатий дуккхача моттигерча Советашка. Цар шоай ханнахьа оттадац нах Iалашбарцеи гIулакхаш дарцеи дувзаденна эггара ирагIдола дешаш, уж кхоачашдара влияни яц.

КПСС обкома бюрос партийни комитеташ декхарийла яьй коллективашкара политически влияни лакхъе, геттара лоацача хана тIехьаюсача предприятей юххьанцарча парторганизацей болх кIоаргга тахка. Хьинар айдара царна практически новкъостал де. КПСС члений — кулгалхойи специалистийи бехктоккхам лакхбе, болх бохабарах царна принципиальни доагIар де. Къаьстта теркам тIабахийта аьннад рыночни гIулакхашка довлара кийчдалара, цхьана йола предприятеш хьаяра мамогга новкъостал де, республика къахьегамхойи баха нахи лорабара хиланза дардоаца гIулакхаш къоастаде а кхоачашде а Цунца дувзаденна НГIАССР Министрий Совета, министерствайи ведомствайи коммунисташта — кулгалхошта динза дардоаца гIулакхаш тIадаьккхад.

Партийни организацешка отчеташи хоржамаши дара кийчо яреи уж дIаяхьареи хьакъехьа КПСС Шелковски райкома организаторски политически балхах долча дешача хьежаб.

Белгалдаьккхад отчетно-хоржамий кампани дIахьоча хана Шелковски района дуккхача юххьанцарча парторганизацешта собранешка дагадараш вIаши гIулакхаца довзийта, хIара партийни организаце, къахьегама коллектива вахара хулача процессай анализ е, парте балха хIанзарча этаперча гIулакхий конструктивни программа оттае вIаштIехьдаккхар. 130-нел совгIа критически замечанни конструктивни предложенни йоалаяьй.

Собраней доакъашхоех дуккха а дукхагIбараша хьаллаьцай КПСС XXVIII съезда решенеш, дукха теркам тIабахийтаб къахьегама, партийни, пачхьалкхен дисциплина лакхъяра, парте райком лохехьа латтача парторганизацешта кхоачамболлаш теркам тIа ца бохийташи новкъостал ца деши хиларах цIенхаштта бехке еш къамаьлаш дир, парте мугIараш кхотаданза даргдоаца хиларах, цун авторитет лораяра йола уйла хаьдда йоалайир, КПСС XXVIII съезда решенеш кхоачашъяра йола районни партийни организаце гIулакхий программана конструктивни предложенеш юкъейнхьар.

Демократичено, альтернативни кIийлен тIа хорж партгрупорг, цеховойи юхьанзарчеи парторганизацей секретараш. Собраней балха юкъе дакъа лоац КПСС обкомеи райкомийи членаша. Отчетнийи хоржамийи материалаш районни кепайоазон тIа хан-ханнахьа арайоах.

Районе еш йолча отчеташеи хоржамашеи хьахьокх къахьегама коллективашкарча гIулакхашта юххьанцарча парторганизацеша еш йола влияни лакхлуш хилар, экономика тоаяра, общественно-политически хьал лертIадаккхара, деррига социальни дешаш кхоачашдара юкъе хоалуш дола дакъа лоац.

Цз иштта дале а, цхьайолча собранешка декларативноста тIерабоалабаланзар, гласноста, новкъосташа еш йола дискусси яра, демократичность, альтернативность хилийтара эша хьал Iалашданзар. Парте Шелковски райкомо отчетно-хоржамий партийни собранеш кийчъеча, дIахьоча даьраш санна дола кхоачамбоацараш яхыча партийни комитетий а да, тIайицача соцам тIа къоастадаь да берригa болх тоабара дола хаьдда гIулакхаш.

КПСС обкома бюрос бийцар «Политически вандализман В. И. Ленина дегIача памятникий хьакъехьа бокъенашта духьакарча гIулакхийи фактех бола» 1990 ш. 14 08. баь КПСС ЦК соцам.

Белгалдаьккхад, КПСС ЦК-ас санна, Нохч-ГIалгIай обкома бюрос а хаьдда харцду В. Ленина дегIача памятникий хьакъехьара законагIа доаца гIулакхаш, бакъъе йиш йоаца социализмана духьалара провокацеш. гIожача вандализма гIулакх лерхI пох, коммунисташ, берригa къахьегамхой, кагирхой тIа а хьех из харцахьа лархIара, Нохч-ГIалгIай АССР-е политически культура доаца из гIулакх ца хилийтара а. Цхьан ханна белгалдаьккхад республика территоре тIа 20-ча, 30-ча, 50-ча шерашка безача маьхерча йоацача материалех а художественни боарам лоха болаш а даь В. И. Ленина дегIа 46 памятник хилар.

Из бахьан долаш цхьадола памятникаш дох, дIахо йодача хана пайда эца мегаргдоацача довл, цудухьа хувца дезаш а хул.

КПСС ЦК сецам тIа дувца негативни гIулакхаш ца хилийтара а долаш дола В. И. Ленина дегIа памятникаш лорадара а Нохч-ГIалгIай обкома бюрос КПСС горкомаш, райкомаш декхарийла яьй Советски пачхьалкхен. Россе халкъий, къаьстта нохчийи гIалгIайи халкъий исторе чухь В. И. Ленина бола лоархIам, цун идейни тIехьале, хIанзарча этапера парте политика дIайовзийташ кхетама болх лакхбе. Исторически культурнии ганзаш лораяра, вандализма факташи деструктивни гIулакхаши ловргдоаца атмосфера хьахилийтара, къахьегамхойи кагирхойи юкъара политически культура лакхъяра партийни актив, массови информаце средстваш оарцагIъяха.

КПСС обкома бюро дийцар кхыдола дешаш а.

«ЭКОНОМИЧЕСКИ РЕФОРМА ДIАХЬОЧА ЮКЪАГIА ХАЛКЪА ДЕПУТАТИИ СОВЕТАШТЕИ ИСПОЛНИТЕЛЬНИ ОРГАНАШТЕИ ЮКЪЕ ВIАШИ ДОЛЧА ГIУЛАКХЕХ ДОЛА» РСФСР ЗАКОН КХОАЧАШДЕ ДОЛАДАЛИТАРАХ БАЬ

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СОЦАМ

РСФСР Лакхехьарча Совето соцам бу:

1. «Экономически реформа дIахьоча юкъагIа халкъа депутатий Советаштеи исполнительни органаштеи юкъе вIаши долча гIулакххех дола» РСФСР закон тIайицача хана денз кхоачашде доладалийта.

2. «СССР-е моттигерча самоуправленеи моттигерча боахамеи юкъерча юхьигех долча» СССР Закона 6-ча статьян 3-гIа пункта 2-гIа дакъа РСФСР-а территоре тIа кхоачаш ца деш соцаде, из дIадаккхарах йола предложени СССР Лакхехьарча Совете дIачуле.

3. РСФСР-а юкъе йолхача республикай Лакхехьарча Советаша, халкъа депутатий моттигерча Советаша, цар исполнительни органаша балха юкъера дIадаккха деза предприятей, объединеней, организацей боахама балха юкъе лелхилга. Боахама гIулакхаш мамогга сихагIа тоаде лерхIаш халкъа депутатий Советашеи цар исполнительни органашеи предприятешцара, объединенешцара, организацешцара шоай гIулакхаш де деза долаш долча законодательстван оттадеча договорийи кIийлен тIа.

4. Дерригача боарамий халкъа депутатий Советий халкъа депутатий законаш кхоачашдара тIахьожам лоаттабеш, бокъо яц судаш хьожача хьаддача гIулакхашта юкъелелха.

РСФСР Лакхехьарча Совета Председатель
Б. Н. ЕЛЬЦИН.

Москва, РСФСР Советий ЦIа, 1990 шера 10 октябрь.

Г. К. Муцаговна Ленина орден ялярах дола

Советски Социалистически Республикай Союза Президента УКАЗ

Хьайбай продукци дукхагIа йоаккхача доккхий толамаш дахарахи хьинаре къахьегарахи Нохч-ГIалгIай АССР МагIалбика района «Кавказ» яхача совхоза жаIуна Муцагов Гилани Кадыровича Ленина орден лойла.

Советски Социалистически Республикай Союза Президент М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль, 1990 ш., 16 октябрь.

ГУЙРАН БЕСАШИ СТАТИСТИКЕЙ

(КХАШКАРА РЕЙД)

БIаьстан — баьццара цхьа бос мара хилац. Бакъда, гуйренга цу гIулакха дуккха совле я. Баьццара, IажагIа, мора, Iаьржа, дото, дошо — хьаштдола бесаш бIаргаго йиш я хIанз гуйрана аренашка.

Тхона а дукха дейра уж Наьсарерча кхашка. Хьажкiий баьццара бос, масала, хIанз а Iаяха дукха бесаза баланза ба. Цу гIулакха-м гуйре бехке я, аьлча харц хургда. ХIана аьлча, хьалха вай дийццача тайпара, чIоагIа тIехьа дIайийра Наьсаре укх шера хьажкIаш «40 лет Октября» яхача совхоза арендатора социалистически Къахьегама Турпала. Кодзоев Бахьаудина «Сердало» газета тIа дийца-м дийцад цу гIулакха бахьан. ХIаьта хIанз тхона а лов массехк дешаца из цIаькха а хьоаде, хIана аьлча шоаш дIаерга хьажжа тIехьадала мегаш да цар чуэцар а. БIаьстан эггара хозагIа ихача «майски «хьажкIий» деношка дIаде хьажкIий фу доацаш бисар ахархой. Цу гIулакха эггара хьалха бехке да ший ханнахьа оарцагI ца даьнна укхаза цу хана хинна моттигера Iаьдал. Ахка хьатIа а кхаьча коа-наIарга латтача ханна берригача вай мехка дIахьа удаш леха а лехаш. дIайийна хьажкIаш я шоай баьццара бос а «лорабеш» хIанз кхашка хьувкъаш йоагIараш.

Кхыйола культураш (хIараяр ши-ший ханага хьажжа) хьийкъа а хьийкъа цхьаяраш чуийца яьнна а чуэцаш а я укхаза. Къахьегама укх деношка эггара чIоагIагIа кхохкаеннарех а согатах ерех а я силоса хьажкIаш хьокха. кIа дIадув, коартолаш чуэца моттиташ. Болх Iалаьмате дукха ба кхашка. Цу тIа Iалам а да ахархошца Iмерза доацаш. ТIеххьарча бIарччача кIира морхаша кхаьла хиннай сигале. ХIаьта гуйрана морхий «оамал» вайна йовзаш ма йий. Цкъа хьатIаьхкхача ханахьа тIеравлац уж. ХIана аьлча, ахнана яраша санна тIоа сегаш, дидетташ сихьяц уж сигалено. Цудухьа тIоадалах дийза да хIанзара кхаш. Iохайша-м багIац ахархой. Силоса хьажкIаш хьокхаш а латтеш оахаш а — шоашта дулуш дола балхаш хьаду цар. цкъаза йоккха йоачан хилча мара ца социйташ.

Масала, селла согата ца хилча ахархо кхай тIа гIоргвоаца ди дар «Экажевский» совхозе тхо хиннар. Дарз а делхаш кхаьла ди дар из. ХIаьта а тхона ейра цига хийцца лела селлкаш, оахама агрегаташ картофелекопалкаш а хIаьта царна тIехьа коартолаш хьалехьаеш лела дукха нах а.

Цудухьа я цу совхозера «гуйранара статистика» кхычарел тIех. Коартолаш, масала, 420 гектар кхай тIара чуийцаьннаяр укхаза тхо хиннача хана.

Вай аьнача тайпара, Iнмерза боацача хаоттамга а кхыча халонаша а диллача дика аьттув баьннаб экажевций.

Хьувкъам дика кхебаьб экажевцаша шоай коартолий кхашка. Масала, тхо хиннача звеньевойя Евлоев Ахьмада кхай тIара хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 183 центнер йолаш коартол йоал (план — 145 ц). Ахане совгIа уж чуийца баьннабар цу звеной арендатораш.

Во лелац коартолаш чуэцара гIулакх «Назрановский», «40 лет Октября» яхача совхозашка а. Хьалхарча боахаме 600 гектарах 460 гектара тIара чуийцаьннаяр тхо хиннача дийнахьа, шоллагIчахьа — 600 гектарах — 363.

Из болх сиха дIабахьара «къайле» укх тайпара я: хIара кхай тIа венача сага ше лохьаьча коартолех 10-лагIа дола дакъа шийна дIалу. Цу тIа шийна ловчча тайпара харжа а хул цо чуьу коартолаш. Кхы а сихагIа леларгбар из болх коартолаш охка агрегаташ дукхагIа яларе. Тоъац, хIана аьлча, укх шера коартолий кха шозза-ахазза шер а денна 2000 гектарага кхаьчадале а уж, нхееча а чуэцача а эшаш йолча кердача техниках цхьаь цаI единица IотIакхийттаяц ахархошта.

Иштта тоъаш яц коартолий гувнашта юкъера сов йоархIаш дIа а хьокхаш, картофелекопалкашта моттиг мукъайоаккхаш йола агрегаташ а. Цудухьа шоай 2000 гектар хулча кхай тIара сентябрь чакхбоаллаш 1350 гектар наьсархоша чуийцай аьлча — доаккхал де дезаш хIама да. Вай лакхехьа белгалдаьчча тайпара. хьувкъам а эсала бац. Вай чуийцад аьнача цу кхай тIара 16968 тонн коартолаш яьннай. Уж я Iаьдала планзаказ шозза кхоачашдалла. Лоацца аьлча. коартола къеяц Наьсаре. Болх а лерттIа дIабода.

«МалагIа ба шун кхашкара хIанз укх сахьате эггара согатах а тIехьтатта йиш йоацарех а бола болх?» — аьнна хаьттача хIара ахархочо ши-ший дог лазар хьалха тосс.

Сенах дог лаз, масала, моллагIча агронома укх деношка? Цунга дIахатта ца дезаш ховш да цо лургдола жоп Кабола ялаташ сихагIа дIадийна дахара, сагото я цунгара яр.

Укхаза, Наьсарерча Iалама хьашташка диллача, из болх малагIча хана макхбаьккхача бакъахьа лоархIаш ба хьожаргда вай цкъарчоа (специалисташа хоадам барал совгIа, дукхача шерий практико оттаяь хоадаяь ха я оаха ювцар). Из я 15-ча сентябрера 20-ча октябрага кхаччалца йола ха. Геттара тIехьаяьнна хилча (хаоттам во болаш болх бе йиш йоацаш а ма нийслой)— 1-ча ноябре кхаччалца.

Цу «календарах» тинначул тIехьагIа дIадувш долча ялата хьувкъамга сатувса дезац. Иштта декхар да цу балха компане дакъалоацарий декхар. Кхоачам районе болаш баь мел эш хьалхарча а шоллагIча а классех дола фу, техника, болх хьабе нах — механизатораш.

Фуд хIанзалца хьадаьр? Ялаташ дIаде деррига аха дезача 8348 гектар лаьттах 6000 гектар гаргга аьха а кийчдаь а даьннадац. Цох 2944 гектар лаьтта тIа ялаташ дIадийнадаьннад 1 октябрь хьатIакхоачаш, вешта аьлча, шин кIира (болх бе йиш йоаца йоачана деношa долаш).

ХIара совхозе графикаш а я цу балха оттаяь (ши-ши технически а наьха низа а таронашка хьажжа). Масала, «Назрановский» совхозе цу графиках хIара денна 94 гектар лаьтта тIа дIаде деза ялат. «40 лет Октября» яхача совхозе 96, «Экажевский» — 65, совхоз-техникуме — 30, «Маяке» — 13 гектар. Районага диллача — 298 гектар. Юкъ-юкъе хаоттамо а хIаьта цхьаццайолча лоадам боацача (техникаца а наьха къахьегама дисциплина а ювзаеннача) новкъарленаша йоаю ха ца лаьрхIача, керттерча даькъе шоай графикий хана тIара ялац совхозаш хIанзарчоа.

Деррига а бIарга а дейна, Iаяха оарцадаккха дезаш хIама мичад укхаза, аьнна, лакхехьа оахош яздаьр дага а долаш, дIадаха денадар тхо кхашкара, нагахьа санна доакъар Iалашдечара сурт новкъа хиннадецаре.

Нагахьа санна юкъ-юкъерча коллективаша доаха хьокхамаш ца лаьрхIача да а да цу отраслера хьал оарцдаьккхача а хIама доацащ. Мала тешаргва доакъарах йиза аренаш йолча укх шера ахкан а гуйран а хана хIанзалца деррига Iалашдаьр района хьайбашта «цкъа дIакхаллала» мара дац аьлча? Цифраша «дош» лургда вай. Совхозий хьайбашта Iадаккха эшар, масала, аьлага диллача — 5800 тонн я, Iалашъяьр — 3207 тонн. Цхьа «Назраовский» совхоз мара яц цу тайпарча доакъара план дуккха тIеххкоачашъяь. Кхыйолча совхозашка цIи яккха а эхь хетийташ да уж хьокхамаш «40 лет Октября» — 27 процент, «Экажевский» — 13, совхоз-техникуме — 31 процент. ДIахо, законагIа хIара условни хьайбана Iана замолахьа 18 доакъара единица эш. ХIанз районе Iалашъяьр 10,6 единица мара яц. «40 лет Октябре» кхы а кIезигагIа а я 8.7 единица.

ХьажкIий силосаца, кхыйолча баьца культурашца хьалйиза йиш йолаш я совхозаш яьсса йиса из юкъ. Масала, планах йоагIача 45150 тонна меттел (специалисташа яьча анализах) 49500 тонн духхьала цхьа силос Iалашъе таро я совхозашка. Бакъда, хIанзалца Iалашъяьяр 35520 тонн мара яц. Йис ехка а шелал увтта а йолаелча пайдана йоацача ма ягий моша хьажкIаш а кхыйола доакъара культураш а.

М. МАРТАЗАНОВ,
Назрановски райисполкома агропрома отдела агроном.
С. САГОВ,
«Ленина никъ» яхача районни газета юртбоаха отдела заведующи.
М. ЗАНГИЕВ,
тха собкорр.

ПАРТИЙНИ ВАХАР: ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

ДАГАРДАР ДИЙЦАР

ХIанз, перестройка дIахьоча хана, вахара цхьаккха моттиг йисац эрга ца йоаккхаш. Перестройка вай общество революционни новкъа эрганккхара гIулакх хиларах тарра дIахайкаьча коммунистически парте эггара хьалха эргадоаккх ший вахар, ший болх.

Майрра дIадовзийт сталински режима шерашка законаш телхадеш даь зуламаш, цул тIехьагIа хиннача застойни хана вахар юхаувзаш даь харцахьадараш, наха дувц дуккха дола йIаххача хана шоашта къийлараш, вай вахаре дола нийса доацараш, дIахо йодача хана цу тайпара дола зулам хила йиш хургйоацаш вахар хилийтара йола кIийле кийчъе гIерт.

70 шера совгIа йолча хана хьаденача вай советски историе ира гола тохаш доккхий хувцамаш деча юкъагIа парте, коммунистий бола лоархIам, цар декхар доккха да. Из хала декхар да. Парте цIерагIа Сталинеи цунна гонахьарча бIехача гIозарои советски халкъа доккха Iазап тIаоттадар бахьан долаш, цхьаккха бехк а боацаш «халкъа моастагIий» ба яхаш миллионаш бола нах боабар лувцар бахьан долаш, бIарчча къамаш хIалакдаь дIадаха лерхIаш дахачара доходеш дIакхахьийтар бахьан долаш, юххера а Iалама рузкъах биза латта вай боккха мохк боллаше а советски наьха вахар къеча хьал тIа оттадар бахьан долаш, цхьаца болча наха цу доллача хIамаи тIехь парти бехке еш дувцача хана низкъалагIа да коллективашка, къахьегамхошта юкъе идеологически болх бе, яхаш дар Грознерча «Автоспецоборудование» опытно-экспериментальни завода керттерча конструктора отдела коммунисташа шоай отчетно-хоржамий собране даь къамаьлаш.

— Лозунгаш хьалдийтта ха дIаяьннай, — аьлар отдела керттерча конструктора Хаутиев Мухьмада. — ДIадаьннад тIахьехамаш а. Хьалха санна бе йиш яц идеологически болх. ХIанз хIара болхло а чIоаггIа хьаштдолаш ва мехкара политически хьал довза, экономически дешаш кхетаде. Цудухьа, цунна дуккхадар шийна хов, хаттараш дукхагIа хул. Агитатор, пропагандист кIоаргга кийчвала везаш хул болхлошта юкъе къамаьл дара. ХIаьта вай отдела коммунисташа, шоаш лакхера образовани йола нах хиларах тарра, завода коллективе цIенхаштагIа бу хIанз политически кхетама болх. Къаьстта теркам тIабохийт къахьегамеи производственни дисциплина чIоагIъяра, цехашкара балха хьал тоадара, болхлой творчески уйла гIоттаю.

Кхоачамбоацарашта духьал критика ю, тайп-тайпарча проблемех лаьца дискуссеш ю. Йоккха моттиг дIалоац къамашта юкъерча гIулакхех лаьца коллективе беча кхетама балхо.

Нийса дац, аьлар цо, парте кулгал а деш мехка хьамел даьр во да яхилга. Вай мохк дунен тIа эггара йоккхагIа а чIоагIагIа а йолча пачхьалкхенех а хинна дIаоттаргбацар деррига во хинадаларе.

Парти чIоагIа я, парте майрра дувц ший гIалаташ, парте кхайкабу революционни нийса никъ, демократи, гласность. Партера дIабувл халкъа гIулакха а боацаш шоашта болча цхьацца аьттона цун мугIашка баьнча нах, — аьлар Хаутиева шие къамаьл даь чакхвоалаш.

— Парти массаза а хиннай адамашта бIаьшерашка дагадаьлла нийсхон вахар хилийтара идеологи йолаш, — аьлар Красильщиков Мирон Иосифовича. — Бакъда, из идеологи телхаяьй Сталинеи цун гIозарои. Вай дах къамех болча наьха республике. Сталински хана бахачара бохабаь хиннаб нохчийи гIалгIайи. Мехка дуккханахьа а во латт къамашта юкъера гIулакхаш. Вай республике баха дуккхача къамех бола нах халахетараш вIаши доацаш, барт тайна бах. Къамашта юкъера иштта дола вIаши лархIара гIулакх хьалоаттадара тIаберзабара хила беза вай беш бола политически кхетама болх.

Вай хIанз кхасталашха рыночни экономикага довргда. Цудухьа, къаьстта теркам тIабахийтабезаргба хьаеш йола продукци геттара дика хилийтара. ОарцагIбаха беза цу гIулакха юкъарчал доаццаш производстве болх беш бола коммунисташ.

— Шовзткъе шу да со КПСС член йола, — аьлар Лариса Андреевна Цыганковас. — Со парте яланзар хьаким хила уйла йолаш, парте идеяш кхоачашъеча доккхагIа дакъа лацара яьлар. Аз иштта дакъа а лаьцад сайна могачогIа уж идеяш кхоачашъяра. Парте членаш мел бараш са яр санна уйла йолаш хиннаб аьлча бакъхургдац. Из сона тахан хетаденна хIама дац. Дуккхача хана денз а хеташ да. Партера цхьабола нах дIабувлаш хиларах из меллац, йохац, цIенлу, чIоагIлу. Из халахета дагIац. Со дехке яьннаяц се парте яхарах, цун идеех а теш. ХIанз а сайна могар дергда аз уж идеяш кхоачашъяра.

Собране къамаьлаш дир Конацкина Людмилас, Хвостиков Иван Ивановича. Цар критика йир парторганизаце секретара балха, цо дог этта баьбац из, йоахар.

Отчет яьча парторганизаце секретара Мартиросян Соняс ший къамаьл дIадоладир коммунисташа отчетни хана дикка дакъа лаьцад завода коллективе меттел районе а политически кхетама болх беча юкъе, аьнна.

Коммунисташа заводе беча идеологически балхага хьожаш хиннай Захареев Сергей Витальевич, Хаутиев Мухьмад — боахама-административни балхага, хIаьта Голованова Татьяна Дмитриевна — агитационни балхага. Из цхьан ханна партгрупорг а хиннай.

Отчетни хана парторганизаце 21 саг вар, хIаьта хIанз 18 мара вац. Кхо саг партера дIаваьннав. Уж ба пенсионераш. Уж укх тIеххьарча хана цхьаккха а тайпара партийни вахара юкъе дакъа лоацаш бацар. ХIанз отделе болх берех а царел совгIа пенсионерех а цхьаьккха ва цу партера дIавала дага волаш. 4 пенсионер ва. Царех цхьаккха а висац партийни собране ца воагIаш, цамогаш хинна ца Iийча, дакъа лоац партийни вахаре.

Отдела хадданза кхоачашду ший производственни балха декхараш, мамогга дукхагIа эргабоаккх конструкторски болх, хьаю автоприборий керда конструкцеш. Ерригача отчетни хана моттиг хиннаяц дисциплина толхаяь, корта бохабу малар менна балха саг вена а е балха тIа волаш менна а.

Партийни собранеш яьй хан-ханнахьа отдела производственни болх бувцаш, идеологически дешаш увттадеш. Иштта яьй парте XXVIII съезда итогашта хетаяь, парте керда Устав, къамий политика дош дувцаш, кхыйола собранеш.

Берригa коммунисташ политически дешар дешаш хиннаб, цхьабараш марксизма-ленинизма университете деша баьгIаб. Цу тайппара цеховой парторганизаци ший декхар кхоачашде гIийртай.

Отдела коллективе партийни вахара болх, цун влияни хоалуш хиннай. Коммунисташа дизза дакъа лаьца коллектива общественни вахара юкъе.

Отчетни собране шоай партгруппас бахьча балхах лаьца къамаьл дир цун группорга Голованова Татьяна Дмитриевас. Группе хиннай, аьлар цо, къамий политика хьакъехьара парте платформа, хоржамашта юкъе коммунисташа дакъа лацар, перестройка социалистически идея ювцаш а кхыйола а собранеш. Партгруппас чакхъяьннай, аьлар цо дизза партийни вахар долаш.

Белгалдаккха доагIа собране критика кIезига хилар. ХIаьта собране низткъа мара вIашагIкхетанзар парторганизаце члений кхаь дакъах ши дакъа нах. Уж а йиллача ханна берригаш хьагубаланзар. ДукхагIча даькъе яьй аьнна алийта йича санна хеталуш шаьра хилар собрани.

Собране хержар парторганизаце секретаралла Голованова Татьяна Дмитриевна.

Т. ЮСУПОВ.

ЭКОНОМИЧЕСКИ РЕФОРМА ЕЧА ЮКЪАГIА ХАЛКЪА ДЕПУТАТИЙ СОВЕТИЙИ ИСПОЛНИТЕЛЬНИ ОРГАНИЙИ ВIАШИ ДОЛЧА ГIУЛАКХЕХ ДОЛА РОССИЙСКИ СОВЕТСКИ ФЕДЕРАТИВНИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА

ЗАКОН

Социально - политически хьал тоаде, законность а правопорядок а чIоагIъе, демократи дегIайоалае ше гIертилга чIоагI а деш, РСФСР Лакхехьарча Совето белгалдоаккх РСФСР паччахьалкхен Iаьдален доалдарей органий системас лерттIа болх банза барг ца хилар.

Экономически реформа эффективни дIаяхьа, решенеш тIаэцачен кхоачашъечен дублировани дIаяккха лерхIаш РСФСР Лакхехьарча Совето **соцам бу:**

СТАТЬЯ 1. РСФСР Конституции законаши кхоачащделга тIадож РСФСР еррига территоре тIа паччахьалкхени общественнии органашта, гIулакхерча наха, гражданашта.

РСФСР-а юкъе йоагIача республикай конституцешии законаши кхоачащделга тIадож йоагIаш йолча республикай территоре тIа паччахьалкхени общественнии органашта, гIулакхерча наха, гражданашта.

Нагахьа санна республика закон экономически реформа еча хана РСФСР законаца дужаш деце, тIаккха федеральни договораца кхыча порядкагIа хьанжалца, РСФСР закон лел. РСФСР-а юкъейодача республика паччахьалкхен Iаьдала лакхерча органа бокъо я республика законодательствана духьал долча РСФСР законодательствога РСФСР халкъа депутатий Съезд е Лакхехьара Совет хьожаргйолаш дош оттаде. РСФСР халкъа депутатий Съездага е РСФСР Лакхехьарча Советага даьча кхайкарало леларгйоацача йоаккхаш соцаш РСФСР законодательни акт.

СТАТЬЯ 2. ССР Союза законодательнии кхыйолчен актай нормаш юкъейоаяь лелаю РСФСР территоре тIа, нагахьа санна РСФСР паччахьалкхен суверенитетах йолча Декларацена, РСФСР кхыча законодательни акташта гухьал еце.

СТАТЬЯ 3. Экономически реформа еча хана тайп-тайпарча боахамий халкъа депутатий Советаштен исполнительни комитеташтен юкъерча гIулакхашка увтта дешаш къоастадеча халкъа депутатий краевой, областной, автономни областий, автономни округий, районни, городской, городерча районни Советаша, цар исполнительни комитеташа кулгалду РСФСР Конституце тIеи РСФСР законаш тIеи чIоагIъьяча кхоачашъе езача решенейи подотчетностен принципашца.

Шоай компетенце доазонашка лакхе латтача халкъа депутатий Советаша, цар исполнительни органаша тIайица решенеш кхоачашъе езаш я лохехьа латтача халкъа депутатий Советаши цар исполнительни органаши.

Халкъа депутатий Советий компетенци моттигерча самоуправленех дола РСФСР Закон тIаэцалца йолча хана къоастаю РСФСР законаша, хIаьта иштта тайп-тайпарча боарамий халкъа депутатий Советашта юкъерча соглашенеца а. Долаш долча законодательствага хьежжа йоаца паччахьалкхен Iаьдален доал дарен моттигерча органий решенеш дIаяхьа хила йиш я РСФСР Конституце 143-чеи 149-чеи статья тIа оттаьча порядкагIа.

СТАТЬЯ 4. Халкъа депутатий Советаша тIадиларагIа цар президиума бокъо я сессешта юкъерча хана халкъа депутатий полномочеш кхоачашъе, къаьстта Совета компетенце долча дешашкара дIайиккхача.

Халкъа депутатий Советий президиумаш исполнительни комитетий балха юкъе лелхилга мегайташ дац.

СТАТЬЯ 5. ГIулакхерча наха лаьрххIа РСФСР-ен РСФСР-а юкъе йолча республикайн законодательни акташ кхоачаш ца ярах, административни бехктокхаме озаш, зулам дара маIан долаш деце, судебни порядкагIа пхи бIаь самагара итт эзар сомага кхаччалца гIод тох. Административни дош хьоаду прокурора соцамагIа, цун ший инициативагIа а, хIаьта иштта РСФСР халкъа депутатий е халкъа депутатий моттигерча Совета халкъа депутата инициативагIа, 15 дийнахьа йолча хана суд а хьош.

РСФСР Лакхехьарча Совета Председатель Б. Н. ЕЛЬЦИН.

Москва, РСФСР Советий ЦIа, 1990 шера 10 октябрь.

Хьалхара оаз

ХIара дийнахьа Дунен тIа 40 эзар гаргга бер ла.

Из унзара гIулакх ВIашагIкхийттача Къамий Организаце документашн тIа, дукхаза яздаьд, цул совгIа, дунен дукхача мехкий политикаша трибуна тIа къамаьл деш а дийцад. Цу хьакъехьа 70 совгIча паччахьалкхен йиза бокъо йолаш бола викалаш вIашагIкхийтта хиннаб. Бераш моцалах, лазарах лорадергдолаш, цар дешар боараме вIаштIехьдоаккхаргдолаш уйла а я, хIама хьаде лаьрхIад цар.

ООН къамаьл даьрашта юкъерча дукхагIбараша белгалдаьккхар уж санна дола ваIшагIкхетараш чIоагIа лоархIаме долга. ХIанзалца из санна йолча кворуме, — йоахар цар, — герз дIадаккхареи экономикаи гIулакхаш мара дийцадац. ХIанз адамаша берий вахар лорадергдола никъ лаха лаьрхIад. Из бакъахьа а доагIаш а да. «Шийла тIом» дIабаларца, Дунен халкъашта юкъера керда машаре хьал хьахиларца берий проблема эггара актуальни а хинна дIаэттай. ООН трибуна тIара мааллара, дукхача паччахьалкхений кулгалхой, цу гIулакха лоархIам кхетабарал совгIа, шоаш практически гIулакх хьа а деш, дизза дакъа лаца лаьрхIа ба.

«Халкъашта юкъерча гIулакхий таханарча позитивни тенденцей хьалашка — белгалдаьккхар М. С. Горбачева вIашагIкхийттарашка даьча кхайкарал тIа, — тIема кхерамах бераш лорадара, уж даха моттиг телха ца яра, творчески дегIадара, йоагIаш йола образовани ялара, вахара боарам лакха хилийтара политическии нравственнии кIийле Iалашъе могаргда дунен сообщества члений низ тIабахийтача».

ХIанзара деррига дунен вIашагIкхетар дагадехар ООН Берий фонд я. Цар хьагулъяьча информаце хьахьокх мел чIоагIа дог йиша да бераш — из дунен дукхача мехкашка общество эггара низ боаца дакъа.

ХIара шера пхи шу кхачанза дола 15 миллион бер ла, 100 миллион бер чудаха фусам йоацаш дус, дешаш дац, вахара кхераме йолча моттигашка болх беш да, хьадоагIа алапи геттара кIезига а да.

10 миллион совгIа бераш — цIагIара дайдда да. 40 процент бераш — дегIадоагIача мехкашка биззалца даа хIама доацаш, бала сзаш да. — Бераш довра цхьа бахьан инфекционни лазар да, — йоах ООН дунен лидераш вIашагIкхийттача дакъа лоацаш хиннача вовзаш волча американски эпидемиолога Ульям Фоге. — Из чIоагIа тамашийна дале а, хIара шера 2 миллионал дукхагIа бер корь яхача лазарах ла. Эвараш полиомиелит кхийтта дегI ца лелаш да. Индустриальни обществас хьоадеча лазарех цамогаш хул бераш — химикатех, тхьамках, алкоголех, наркотиках. Цхьадола бераш дахаш дола хьалаш 16 бIаьшере бераш даьхача хьалашта тара да. Царга кхоачащдац медицинана карагIдаьнараш, царна йовзац компьютер, довзац алфавит. Иштта яра латтача гIулакхий теркам бе беза деррига дунено.

Американцаша дог лазаш тIанийцар вIашагIкхийттача даь къамаьл. Дукхача городашка манифестацеш хилар, берий бокъо лорайр хьаллоацаш бийсана лотадаьча кIерамашца лаьттар. Цу денношка кIезига дувцанзар укх еррига плането эггара дикагIа хьалаш долча ВIашагIкхийттача Штаташка берий хала дола хьалаш. «ЮЭс-Эй тудей» яхача газета тIа, — аз деш, — хIара шера вэзар бер ла США, уж ца дойта таро йоллашехьа а. ДукхагIа долча даькъе дола бераш къеча хьалашка дах. Бераш довргa диллача, дегIадоагIача мехкашка миссел бераш довра гарга я Вашингтон юкъе а йолаш, Детройт, Филадельфия, кхыяраш а. Дайноаной наркоманаш хилар бахьан долаш бIаьш бераштa кхерам тIалатт кхетама тIехьа диса хилара».

США унахцIенон министра Луис Салливана йоах: — «Аз а е кхычар а, Дж. Буша администраце, цу проблема лоархIам а хало а лохьяц». Бераш довра социальни проблема кIоаргача овлангара хьайоагIаш я, хIаьта тхо цу проблема хьалда эффективни гIулакх де лаьрхIа да».

Берий унахцIено лорайран образовани ялари дукха ахча дIадахийтанза даргдац, яха керттера уйла яр ООН вIашагIкхетаре дийцарий. Дунен тIа массанахьа а тIема расходаш кIезига яра четагIа дIадаьхийта деза бераштa ахча. ДегIадоагIача мехкаша хIара шера 50 миллиард сом новкъостала йиду. Цунах социальни хьашташта дIадодар 3 процент мара дац. ХIаьта, хIара шера тIема гIулакхашта цу мехкашка дIадодар — 200 миллиард доллар. ВIашагIкхийттача Штаташка, — Альберт Шенкера (американски хьехархой федераце президента), йоах.— Тхона новкъа хет конкуренце боарам лохбенна, тхона хоалуш да экономика хьалаш вогIа диннаяга. Цунца цхьана вай кходу вай хургболча гражданашта дIадохийташ дола ахча. Бераш лорадара лакхехьа вIашагIкхетаро вайна массанена а США-на а гIо дергда тIехьа тIайоагIача хана иштта хийчо е еза хара».

ВIашагIкхетара тIанийцача Бераш ца дойтара, лорадарн дегIадоаладаран йолча Декларацегара хьахилар из керда уйла. Берий хьашташ бахьан долаш деррига дунен вIашагIехетаре вай гулденад, йоах цу тIа, кIара бера вахар дикагIа хилийтара тIехьа массане а юкъара кхайкарал тIанийцар.

ВIашагIкхетаре тIанийцача документаша жоп делар деррига дунен берий вахара хьалаш тоаданза даргдац, берал тIемах, моцалах, лазарах лорадара гIулакхаш дикагIча боарам тIа дакха деза, яхача, дунен сообщества политически хетарашта.

Бер массайолча оагIорахьа дегIадаар, политическии социальнии хьалаш тоадара бералeн наналеи лорадара йола программа тIанийцар вIашагIкхетара доакъашхоша.

90 шерашка оттадаь декхараш да пхи шу даланза леш дола бераш кхоалагIа дакъа кIезига хилийта, шоза кIезигагIа — бовш бола ноаной, шозза кIезигагIа хилийта — берий моцал, кхераме доаца мела хий массанега кхачийта, иштта элементарни образовани яла.

Эдгар ЧЕПОРОВ.
(ИАН) Нью-Йорк.

Хетаргахьа, аьлча нийса хургда, тахан Германе вовзаш вола политически деятель Канцлер Гельмут Коль ва аьлча. «Немецки цхьоагIонга» никъ билла саг ва яхаш вувц из укхаза, цун дешашца аьлча —«вай массавола доттагIа, союзникаш, лоалахой, берригаш Европейцаш раьза а болаш вахаре юкъекхувл. Вай ханарча исторе эггара хьалха мохк вIашагIкхетар хилар тIемаца, халахетарашца доацаш». «ДIадахар, — аьлар цо — кхы хургдац», Ший кхоане Европе гуш йола Германи машаре паччахьалкхе хургья. Бокхха лоархIам бергба цо Советски Союзаца гIулакхаш леладарах».

Сурта тIа Гельмут Коль ший сесагаца салоIача хана.

Нов. А. Н. Поливяновнен В. Г. Филипповнен «Нохч-ГIалгIай АССР мехкдаьттан газовни промышленноста заслуженни болхло» яха сийлен цIи ялрах дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Дешархоштa хьехачей кхетам лучен дина гIулакхаш карагIдаларахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи «Нохч - ГIалгIай АССР мехкдаьттан газовни промышленноста заслуженни болхло» яха сийлен цIи лойла:

Поливянов Александр Николаевича — Грозненски мехкдаьтта техникума директора.

Филиппов Руфу Григорьевича — Грозненски мехкдаьтта техникума лаьрхIача дисциплинай преподавателa.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета председатель Д. Г. ЗАВГАЕВ.

ХИННАЧУН ЛЕРАГIА

«ГIУЛАКХИЙ ПРОГРАММА-90» IАЬДАЛ КАРАДЕРЗАДАРА ПЛАН Е ХАРЦДАР

«Тийна яьссача тархеша, хургья яхача политически переворотах, хила тарлуш болча гражданскил тIемах, дувцача тайп-тайпарча хабараша кхохкадеш долча хIаьзарча политически хьале чIоагIа ювца яьккхай Российски демократически форума (РДФ) «ГIулакхий программа-90».

Кепайоазоно баьча хоамах программо моттигерча Iаьдала органий Советашца цхьана хьае лерхI — гражданскии гIулакхий Комитеташ, массови вIашагIъеллача акцешца (митингашца, демонстрацешца, пикетированиш, забастовкаш, ярца помещенеш хьалувцаш иштта кхы дIахо а). Демократизаце революционни политика» дIаяхьа. ЛаьрхIа да, мах а ца боаккхаш лаьтта ший доалахьа дIадала, колхозаши совхозаши дIаяха, лаьтта хьадаккхара тIаерзаяь скваротераш вIашагIйохка кхыдараш де а могаду.

ПрограммагIа лаьца кепайоазон тIа бирса къамаьлаш хилар. Цхьайолча кепайоазона органашта хетачох программа ший тайпара «Iаьдал карадерзадара тIадерзадаь радикальни демократий директивни документ да». СССР Лакхехьарча Совета тайп-тайпарча группай депутаташка цу хьакъехьа шоаштa хетар алар дийхар парламентски корреспондентo. Царна хетар иштта да:

Виталий ВОРОТНИКОВ. КПСС ЦК Политбюро хинна член.

— Ший экстремизмаца унзара я программа. Из чакхъяйкха цхьанена дагадохе, мохк бохача оттаргхиларах тешам ба. Документа тIа болаш бола тIахьехам провокационни, нах Iехабара, хIанз тахан лоархIам а болаш, миччa тайпара а кулгалде таро а йолаш латтача Iаьдала духьала ба. Деррига а толкадер да цу таронех, хIаьта полномочеш карайолчар долаш долча ваконех лайда эцаш ца хилар.

Анатолий ДЕНИСОВ — халкъа депутатий Съезда депутатски этика комиссе председатель.

— КIаьдагIа аьлча, «ГIулакхий программа-90» сона чIоагIа тамашийна хийтар. Цхьан сагIорахьа, цу тIа «люмпенски большевистски тенденцешта» духьале е еза, яхаш дувц. ХIаьта вокха сагIорахьа, лелхабе. бокъо ма ле, хьачулаца яхача позицеш тIа латт... Мадарра аьлча, практике де могадер да шоаш харц еш йолча методех леладеш дар, цецваьна а валац со, мишта вIаштIехьдала йиш я из цхьан документа тIа. РДФ оттаьча программа тIехьа хилча мехка эттача хьала дестабилизаци хургья. Мадарра аьлча, йолаш йола структура йоха а я, беспорядок е лаьрхIа да из.

Цунца цхьана хала а хеташ ала доагIа, РДФ гIулакхаш харцахьа лоархIаш «Программа-90» критика еш бараша шоаш из сов тIехдоах. Мадарра аьлча, хIанз вай мехка еш йолча полемикаца из доагIаш да. Из вIаши духьаллатараш экстремизмага боврала цIенхаштта тIаэтта кахерм ба.

Сергей СТАНКЕВИЧ — Моссовета председателa хьалхара заместитель, Межрегиональни депутатски группа кулгалхо:

— «ГIулакхий программа» — сона хетаргахьа, из геттара шаьра вIаштIехьбаьккха цIура ба. Йоацаш йолча контрреволюционни организацейи террористически центран цIерагIа сталински гIозаро 30 шерашка вIашагIъеллача тайп-тайпарча манифесташта тара я. Уж санна дола документаш репрессеш е бахьан хиннад.

Малав программа автор? ХIанзалца цхьаннена йовзаш ца хинна группа, цу юкъе, гучадаьннача тайпара, 15 саг ва.

Сона хетачох, из группа хьаьннача моттига пресса теркам цIенхаштагIа тIабахийта беза.

Вай демократи къона я, яле а, теша ловра, политически духьалений моттигех нах кхеташ хилар а уж санна бола провокацеш хьал ца лацар а.

Миччa тайпара дале а, демократически дувцаш мел бараша, хIаьта къаьстта шоях демократаш лерхIарий болама лоархIам лорабар ловра сона.

Тхо моллагIа боле а низ беш хилар, вIаши ца безам хилара, группаш шоайла хийрьялара, ца товш хилара духьала да.

Эггара кIезигагIа ювза еза лозунгаш демократаца.

Лозунгови демократех диза да вай. ЛоархIаме я, болх беш йола демократи. Къовсамаш кIезигагIен хьадер дукхагIен хилийта.

СМИРНОВ Евгений,
(ИАН) корреспондент.

ХАЛАЙОЛА АФРИКАНСКИ САФАРИ

Халкъа Республика Конго столице Браззавиле цецвалал дукха машенаш я. Цар къегаш йола интернациональни кавалькадаш гIайгтача мо лел браззавильски улицашка гIолла Iура делз бийса кIоаргъяллалца. Укхаза йоацаш машен яц. Масала, «Фиат-уно». ДIадахача шера из кийцар СССР Италегара. Е тIех оза «Пепсо-605» яха лимузин. Горьковски автозаводе из арахеца лаьрхIадар тахан кIалъюсаш латтача номенклатуре, шийна аьнна.

Цу машений цIей долча хана хьаша санна хеталу нигахьа мара ца хула, укхаза вай «Ладаши», «Нивашн», оалош яраш, уж эцара тIахьехаш йола реклама мехка дукхача районашка го йиш яле а.

Конго советски машенаш йохкаш я «Гинен» яха фирма. Цун кулгалхочунца господинаца Гиненаца са вIашагIкхетар хилар Буэнт-Нуаре дунен халкъашта юкъера бархIалгIа ярмарка хьаеллача. АвтоВАЗ продукци гойташ яр фирма. Хала хете а, Советски Союзера кхы товараш дацар, хIана аьлча, цхьаь цаI вай внешнеторговни органиэаци раьза хилаизар буэнт-нуарски ярмарке дакъалаца. Кхыметтел СССР Торгово - промышленни палата а яцар укхаза. дукха хьа йоаццаш дунен халкъашта юкъерча торговлен конголезски центраца барт баь боллаше. Ала доагIа, укх портови городе дIаяхача ярмарке советски павильона хьалхарча степена диплом деннaлга.

«Гинен» яхача фирмас советски машенаш ювхка 4 шу да. Из «Катеко» яхача советско - камерунски предприяте филиал я. ДIадахача шера, йоах господина Гинена, ерригаш а 80 машен мара ехкаяц. ДукхагIча даькъе, «Нивашь». Кхыметтел «Самара» а (ВАЗ-2109), малхбузени японски фирмай цу тайпарча моделейл дарегIа из яле а, дика дIаэцац конголезцаша. Кондиционераш ца хилар да вай машений керттера кхоачамбоацар. Цул совгIа, моделаш шоаш а къаеннай, цхьабакъда, господин Гинен хоададе лаьрхIа вац «Катенoцара» ший гIулакха бувзамаш, — йоах.

«Катено» вице - президентех цхьанне, Степанов Михаила дукха ха йоаццаш Залецара оттаьй контракт. Царга ехкай 400 машен. «Катено»-м малхбоален - африкански регионa мехкашка а кхаьчай. Советски машенаш бIаргагу йиш я хIанз Угандей Бурундей. Къаьстта додоахилга я вай кердача моделах: «Лада-21093». Цун мотор а чIоагIагIа ба салона отделка а дикагIа я. Цу чу магнитофон, радиоприемник, хIаьта, керттердар — кондиционер я.

Степанов Михаила лочкъадац, «африкански сафари» советски машенашта атта йоацилга, цхьабакъда, вай машенаш укхаза лоархIачул дикагIа я яьнна хет цунна.

Л. КОКОВИЧ.
(ИАН).

Владивосток — йийла город.

СУРТА ТIА: Россе Лакхехьарча Совета Председатель Б. Н. Ельцин Приморски края предприятей кулгалхошца Приморье шоай доIамагIа гIулакхаш леладе - зона вIашагIйоллара йола проблема ювцаш ва.

Г. КАЛАЧЬЯНЕИ, С. КОЗЛОВВИ сурт.
(ТАСС фотохроника).

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЮСТИЦЕ МИНИСТЕРСТВЕРА ЮРИДИЧЕСКИ ВСЕОБУЧАХИ ПРАВОВОЙ ПРОПАГАНДАХИ ЙОЛЧА КООРДИНАЦИОННО-МЕТОДИЧЕСКИ СОВЕТА СОСТАВ ЧIОАГIЪЯРАХ БОЛА НГIАССР МИНИСТРИЙ СОВЕТА

СОЦАМ

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето соцам бу:

1. Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советера юстице юридически Iомабара правовой пропаганда ярап координационно - методически совет чIоагIъе е нах юкъе а болаш:

Городов Владимир Иванович — Нохч-ГIалгIай АССР юстице министра заместитель, совета председатель.

Совета членаш:

Алсултанов Умалат Ахмадович — Нохч-ГIалгIай АССР чурча гIулакхий министра заместитель.

Албагачиева Тамара Дзарахметовна — Нохч-ГIалгIай АССР халкъа образоване министра заместитель.

Артамонов Валентин Геннадьевич — Нохч-ГIалгIай АССР Госарбитража керттера арбитр.

Арсанукаев Шейхи Абдулмуслимович — Нохч-ГIалгIай АССР писателий Союза правлене председатель.

Бадалов Руслан Нурдиевич — Нохч-ГIалгIай АССР физически культуран спортаи Госкомитета председатель.

Гандалоев Илеза Хьамид — Нохч-ГIалгIай АССР производственни киновидеообъединене генеральни директор.

Дальсаев Муса Алиевич— Нохч-ГIалгIай АССР унахцIенон министерства республикански наркологически диспансера керттера лор.

Иляев Усман Касимович— халкъа боахаме беча правови белха Нохч - ГIалгIай АССР юстице министерствера керттера специалист.

Касьянова Елена Григорьевна — РСФСР «Знание» общества Нохч - ГIалгIай АССР республикански правлене референт.

Морозов Вячеслав Иванович — Нохч-ГIалгIай АССР прокурора хьалхара заместитель.

Морозова Мария Александровна — Нохч-ГIалгIай республикански адвокатий коллеге президиума председатель.

Мулин Анатолий Иванович — Нохч-ГIалгIай АССР Iалам лорадара Госкомитета председатела заместитель.

Магомадов Лема Абубакарович — Нохч-ГIалгIай АССР МВД ГАИ начальника заместитель.

Мурадов Муса Канмович — «Голос Чечено-Ингушетии» газета редактора заместитель.

Мержоев Жабраила Iийса — Нохч-ГIалгIай АССР культура министра заместитель.

Махмудхаджиева Тамара Усамовна — Нохч - ГIалгIай АССР книжни торговлен полиграфеи издательствай гIулакхий Госкомитета начальник.

Магомадов Салаудин Дадувич — «Даймохк» газета редактора заместитель.

Бицоев Сайд-Эмин — «Комсомольское племя» газета редактора заместитель.

Пугоева Жабраила Марем — Нохч-ГIалгIай АССР облсофа секретарь.

Сукиев Магомед Ибрагимович — ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома секретарь.

Хашагульгова Тамара Магомедовна — «Сердало» редакце отдела заведующи.

Хаджиев Рамзан Имранович — Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен телевиденеи радиовещанеи председатела заместитель.

Чаниев Лорса Азамат-Гирей — Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча суда председатела заместитель.

Хаританович Николай Николаевич — Нохч-ГIалгIай АССР военни комиссариата политотдела начальник.

1985 шера 5 июне Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета № 202 йола Нохч-ГIалгIай АССР юстице министерства правовой пропаганда координационно - методически состав чIоагIъеш баь соцам дIабаьнна лархIа.

Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета председатель С. БЕКОВ.

Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета гIулакхаш леладара заместитель Л. ГУЧИГОВ.

ТХОГА ЯЗДУ

Редакторга Х. Э. Ашевайга.

1990 шера 6-ча сентябре «Сердало», газета тIа араьнна «Иштта да бакъдар» яха статья йийшар аз. Кхыметтел редакце латта цатоам кепайоазон тIа баьлча а Iа цIи яккханзар газета редакце болх бохабеча наьха. Шоай коллектив ца йохийташ, дийнна йита гIертилга хила а мег хьа из. Из а кхетаме да.

Кавказа лоамашка бIаьшерашка чIоагIлуш хьадена закон — вокхагIвар» лархIар дохаде цхьанне а бокъо яц! Нагахьа санна вокхагIчо яхачоа ше раьза веце, тIаккха цун бокъо я шийна моттиг кийтъе, шийна болх лаха. Укх тIеххьарча шерашка газет дикагIа хиннадар. Из белгалдаьккхадар кхыметтел «Правда» газета передовой статья тIа а.

ГIалгIай кхалсаг республикански газета редактор а хинна, дIаэттача тIаккха из чIоагIа хьал а лаьца, хьалхарчул а дикагIа болх бе беза цу наха, массанахьа дIахаззала цунна дукхьалбаьна къовсам а ца боаккхаш.

Нагахьа санна хьал ца лаьцача цу наха шоай гIулакхаш гIалгIай законашца, эхь-эздела дистича, тIаккха ховргда царна шоаш харцболга. Исторе гешт дергдац царна.

ЗIамига гIалгIай халкъ кхотаденна хила деза, къаьстта хIанз гIалгIай автономи меттаоттаяра дош къоастадеча хана хIаьта а. ГIулакх тIа оттаваь ший къамах вола саг хьаллаца веза. Лоацца аьлча, эггара хьалха ший гIалгIай халкъ бахьан воагIаш хила веза саг.

Хетаргахьа редакце духьалбаьннарех цхьабараш вай халкъ Казахстане дахийтале из ца довзаш хиннa хила мег, Казахстан а вай цIадехка хьалхара шераш а ца довзаш хила мег.

Цудухьа, сона къаьстта ловра цу къонача наха, нагахьа санна иштта бараш редакце бале, цар вай газет дукха а дезаш болх белга. Сона чIоагIа лов вай гIалгIай деза газет «Сердало» денгара денга дикагIа хилар.

С. ДИДИГОВ,
къахьегама ветеран.

ПРОВЕРЬТЕ ПРАВИЛЬНОСТЬ ОФОРМЛЕНИЯ АБОНЕМЕНТА!

На абонементе должен быть проставлен оттиск кассовой машины.

При оформлении подписки (переадресовки) без кассовой машины на абонементе проставляется оттиск календарного штемпеля отделения связи. В этом случае абонемент выдается подписчику с квитанцией об уплате стоимости подписки (переадресовки).

Для оформления подписки на газету или журнал, а также для переадресования издания бланк абонемента с доставочной карточкой заполняется подписчиком чернилами, разборчиво, без сокращений, в соответствии с условиями, изложенными в каталогах «Союзпечати».

Заполнение месячных клеток при переадресовании издания, а также клетки «ПВ-МЕСТО» производится работниками предприятий связи и «Союзпечати».

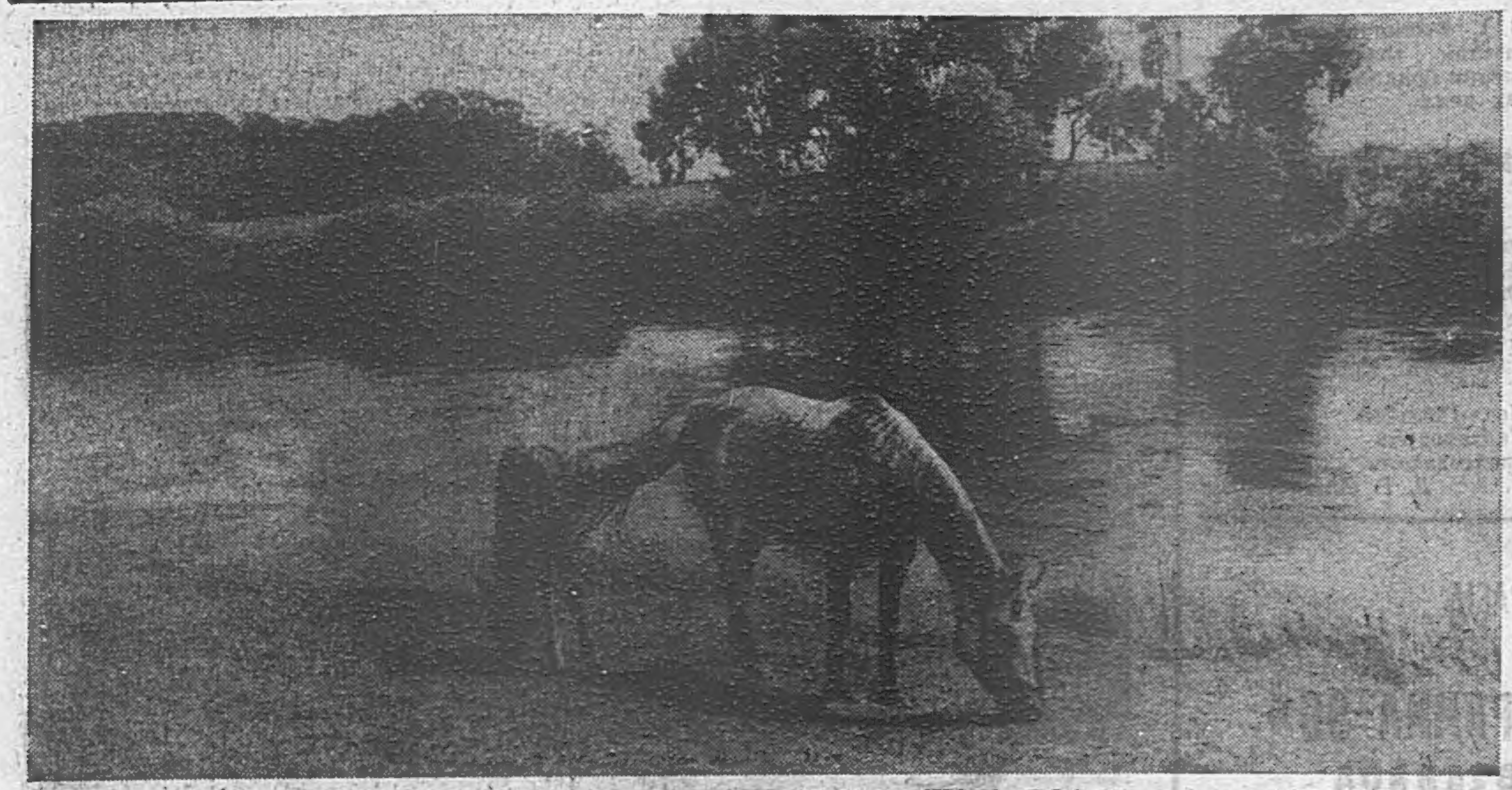

ГОВРАШ ЯЖАШ ЙОАХК. ФОТОЭТЮД.

Тувлаенна уйла
(ЮМОРЕСКА)

ДIадахача шерашка парте мугIарашка отта хIанз санна атта дацар. Кхаь шера проектни институте болх баьча геодезиста Виктор Григорьевич Моряковна КПСС членалла отта цIн моттиг мара еннацар. Цу шин моттиге хьаьца безачарех цаI хила езар къона кхалсаг — болхло, хIаьта шоллагIча моттиге хьожаваьвар саг йоалаянза маIа саг — къона специалист.

ХIанз перестройка йолча хана кхетам кIезнга бола къахьегамхой уйла еш ба КПСС мугIарашкара мишта дIадовргдар-теш, яхаш. Из проблема хьалхашка эттар геодезиста, гIулакх тIа лакхвала йиш йоацилга шийна хайча а хIаьта ишта партийцашта ерига льготаш дIаьйналга гучадаьлча а. Партера дIавала аьнна заявлени дIачуенна цхьа ах сахьат доаллашехьа отдела начальника дIачувийхар из.

— ХIа, ер фуд хIанз? Аьъ, ер вIалла дага а мича дар, хьо ишта хувцалург мавий аьнна хетацар сона.— Iоттар еш корта оагабир цо...

— Ер-м эхь ма дий, вай ерригача сийдолча отдела, вай ерригача орден лелаеча коллектива. Гой, ала сога, вокха хинна цамогаш вола саг, хьо бахьан долаш директорагара цадоагIар хаза хIана отта веза со?

— Сона-м моттар вай демократи гласности яле производственни гIулакхашта парте новкъарло ергъяц аьнна, — ше бакъве гIийртар Моряков.

Дош ала ца кхуйташ соцавир из отдела начальника.

— Фуд ер партера дIавала заявлени компьютере кепатоха яхилга, цул совгIа балха хана хIаьта а? Iовдалча саго мара ала йиш йолаш а дац из. Лоаца уйла я из. ХIаьта, квартальни премиях тIера йоаккхарг майий, Гаьна яц штаташ лоацъе йолалургйола ха а. Ховш хиллалахь, цига хье эгтара хьалха латташ хургволга.

— ХIанз фу дергда аз? — аьнна кхеравелар Виктор Григорьевич.

— Цу тIера хьаволавала везар хьо, — аьлар кулгалхочо, Iайха харцахьа хIамаш далехьа дикка уйла е езар, хIама ховчарца дагавала везар.

— Сай заявлени хьанийцача фу дар-хьогI аз? — аьнна, веха хьайзар Моряков.

— Тувлаенна уйла я хьаяр. Iайха фу дергда хац хьона. Заявлени хьона юха хьалургъяц, — аьлар вокхо. — Партера хьа ишта чIоагIа дIавала безам эттабале цхьа хIама аргда аз хьога; из да членски взносаш дIа ца телаш 3 бутт баккхар.

ТIаккха из бахьан долаш партера дIавоаккхаргва хьо.

— Де хIама дац, — аьнна, доккха са а даьккха, Моряков партийни организаце секретарь волча вахар ший заявлени юхаякха.

И. ПУШКИН,
«Норильскстрой» яхача треста геодезист.

ГIАЛГIАЙ КИЦАШ

ГIалгIай кицай лоархIаме белгало я саг воча хIамах лоравар, сенах лоравала веза сага хьалхадахар. ТкъоалагIча бIаьшерен терминологи юкъе а йоалаеш аьлча, цхьа шийн тайпара йола, халкъо кхеллаи кхерамзлени инструкци я дуккхача кицашка. Из «инструкци» сага шин тайпара луш я. Цкъадале, товш доацар, ца хилча бакъахьа дар бегдоахаш: «Гибале ГIармяха бийца фальг санна», «Ули, Ули санна», «Етт чурабаьккхача гIув биттаб». ШозлагIа дале, — цIенхаштта хьехам беш: «Дукха лувчунгара мара далац гIалат», «Масаро нал а бохабу», «Ца ховчун кхача ховчо бнаб».

Ишттa долча кицаша дика — во къоастаде Iомаду вай, хила тарлуча гIалатах лораду.

Халкъо бегдоаха хьал е гIулакх тIаэца тугаргдац шийн вIалла а кхетам болча саго. ХIаьта беча хьехамга лалувгIаргда, цох пайда эца гIерташ.

БIаьш, взараш хинича ноахалий хьаькъал да кицашка хьаIайнар. Цудухьа вай селла деза а да уж тахан.

* * *

ДогIах веддар кхуркхолга кIала нийкхав.

* * *

Дуне дуъаш вац, илат дуаш веце.

* * *

Дукха лувчунгара мара далац гIалат.

* * *

ЖIали гаьца ма хета, цIи гарга ма хета.

* * *

Ираз тIадоагIаш а вита, тIерадоалаш а вита.

* * *

Истара дегIара воллаше а Iаьса кхетам мара боаца саг.

* * *

КIоага чу яьна буц белгалла я.

* * *

Муш бIаьха дииа ба, дош — доаца.

* * *

Топо цаI нийнав, нетто кIс вийнав.

* * *

ТIаьда болаш ца хьовзабаь саьрг, боньабелча хьовзабеннабац.

* * *

Уйла ца еш дош ма ала, аьнна ваьлча юха а ма вала.

* * *

Хабар хоза дувцаш, дош даьре дувцаш хьаькъалах а оамалах а вай ма тувладолда.

* * *

«Хац-дац», хьа уна лалва со.

* * *

«Хац-дац» цхьа дош, «хайра-дайра» эзар дош.

* * *

Хийла дикача даь коа а во жIали кхийнад.

* * *

Хи йисте ваьгIачоа хи гечо дов.

* * *

Хозача дешо лакха лоам бошабаьб.

* * *

Хьайга дулур нахага де ма ала.

* * *

Хьалха хьеже мара кот ма ловза, тIехьа хьеже мара дош ма ала.

* * *

Хьаькъал долаш ва, аьле сонта ма чала, майра ва, аьле кура а ма вала.

* * *

Хьоастаденна Iаса шин Iаттах декхад.

* * *

Хьовла санна мерза ма хила: тIа мел кхаьчачо нуаргва хьо, аьрга соц санна къахьа ма хила: царг мел техачо дIакхоссаргва хьо.

* * *

ХIама ховр — нахага ладийгIар.

* * *

Iовдал вац наха Iеха ца вер.

* * *

Iайха селхан фу диад хин.

* * *

Iочукхоссале аьнначун йийнаяц воарт, Iочукхоссавенначун йийнай.

* * *

Дикача къонахчох алар нийшадац.

* * *

Дов довно мара юдатехадац.

* * *

Iайха наьха кий аьннача, хьайар тIаьнкIал йолла.

* * *

Ахча хила хьа цIи.

* * *

МоцагIа даде дийцар ма дий Iа дувцар-м.

Ф. СП-1

Министерство связи СССР
«Союзпечать»

АБОНЕМЕНТ на газету °54673.
(индекс издания)

«СЕРДАЛО»

Количество комплектов 1

на 1988 год по месяцам:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куда
(почтовый индекс) (адрес)

Кому
(фамилия, инициалы)

ПВ место литер

Доставочная карточка на газету °54673.
(индекс издания)

«СЕРДАЛО»

Стоимость: подписки ___ руб. ___ коп.; переадресовки ___ руб. ___ коп. Колич. комп. 1

на 1989 год по месяцам:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куда
(почтовый индекс) (адрес)

Кому
(фамилия, инициалы)

Пропагандистий дешар

Республика юрташкара 180 совгIа коммунисташ коммунисташ боацарашi дешаш ба КПСС Нохч-ГIалгIай обкома марксизма-ленинизма университете заочни отделене. Цига цар къоаргагIа Iомаду политически экономически дешаш.

Заочни отделене дешараша хьалхарча сессе Iомадир пропагандистий говза лакхъяра хьакъехьа. Хьалхарча пхе дийнахьа цар теркам тIабахийтар марксистского - ленински философе проблемашта, экономикана доалдара радикальни реформа никъ лахара, XXVIII съездо дIадеххача тайпара коммунисташта политически хьехара дешаш къоастадеш.

Йоккха терко а еш, дешараша ладийгIар укх тайпарча темашка: «Ленинские принципы партийной пропаганды, как методологическая основа политической учебы», «Марксистско-ленинская философия и ее роль в революционном преобразовании общества», «Истина и заблуждения», «Познание и практика», «Труд как основа материальной жизни общества «Предприятие — исходный пункт радикальных преобразований экономического механизма» кхыяраш а.

Дешар дешача хана лекцеш ешарал совгIа дикагIа йола формаш юкъейоалайора. Семинараш, дискуссеш, герга истола тIа вIашагIкхетараш.

Дешархошта эттара дикагIа а безамегIа а хийтар укх тайпара темаш: «ХIанзарча хана къамашта юкъера гIулакхаш дегIадара», «Рыночни гIулакхашка довлара — йиза хозрасчети самофинансировании, материальни стимулирования». Цу вIашагIкхетаре дакъа лаьцар: КПСС обкома идеологически отдела заведующе Л. П. Кизиловас, исторe, экономика, социологе, филологе Нохч-ГIалгIай Iилма - тохкама института директора А. А. Манкиева. Философен социализма теорен кафедра заведующе В. П. Баулина, ЧИГУ бухгалтерски учетен, боахама балха анализен кафедра заведующе Р. В. Шамилева, Республика Госплана отдела начальника С. А. Эдисултанова, ишта кхыбараша а.

В. АХМАТУКАЕВ.

ХОАМ

Нохч-ГIалгIай АССР халкъа депутаташ харжара йола центральни хоржамий комисси профсоюзий областной Совета здане чу я: Полежаева улицагIа 16/9, хьалхара этаж, цIен № 6. Нохч-ГIалгIай АССР халкъа депутаташ шозлагIа харжаран долча гIулакха гражданаш хIара дийнахьа тIаэц 14.00 сахьатагара 18.00 сахьатага кхаччалца. Телефонаш: 29-25-00, 22-42-28.

НГIАССР ПРАВООХРАНИТЕЛЬНИЙ ОРГАНИЙ БОЛХЛОЙ ВЫСТУПЛЕНЕЙ ПЛАН

ОКТЯБРЬ

1. «Кооперацe Закон» лелаш да (Назрановски района юридически консультаце адвокат.

2. «ХIанзарча ханара алкоголизмацен корта бохабу малараш меларашцен лоаттабу къовсам».

(Нохч-ГIалгIай АССР МВД ООП вокккагIа вола инспектор нов. В. П. Шацких).

НОЯБРЬ

1. Паччахьалкхен дисциплина — режим цахаддаш болх бара тешам.

(Нохч-ГIалгIай АССР прокуратура боахама гIулакхаш законагIа леладара тIахьожам лоаттабеча отдела начальник нов. Т. А. Головина).

2. «Льттах» долча законa шийн тайпара гIулакхаш».

(Шалински района юридически консультаце адвокат).

ДЕКАБРЬ

1. «Зулам гучаданкха».

(Нохч-ГIалгIай АССР следственни управлене прокурор нов. С. С. Ибрагимов).

2. Нотариусаша деш дола правовой гIо.

(Нохч-ГIалгIай АССР юстице Министерства керттера специалист нов. Е. Э. Кушнарева).

БЕРАШТА ДОЛА НОВКЪОСТАЛ

Эттара хьалха вай республике В. И. Ленина цIерагIча Советски берий фонда Нохч-ГIалгIай отделене Нохч-ГIалгIай радион телевиденен 1990 шера 25 октябре дикъ сахьата йола «Телемарафон» яха передача дIаяхьа лаьрхIад. Цу акце лерхI Нохч-ГIалгIай АССР-а бераш лорадара йолча проблемаштен, берий бокъо лораярай. Отделене фонда общественни программа теркам тIабахийтар. Вай бераш мишта дах, деш, салоI дIахьокха.

Из кийчъеча ханен передача дIахьоча ханен берий фонда билеташ шерра доаржадергда. Бахьча нахен, предпонятешен, организацешен 707501 берий фонда чотагIа Нохч-ГIалгIай жилсоцбанка отделене ахча дахьийтад. Хьадена ахча «Доброе сердце», «Здоровье ребенка», «Теплый дом» яхача фонда программа кхоачашъе дIадохийтаргда. Хьакхаьчача средствай хоам киносюжеташка гIолла бергба. Кердагуманистически акци вIашагIйоллача дакъалоацаш хургба берий фонда новкъостал деш бараши, бувзама органаши, торговлешен иштта филармонии.

Деза новкъостий! Берашта новкъостал дара дакъалаца. Къахетаме билеташ банке, кхыча учрежденешка дохкаш да. «Берий фонда телемарафон» ахчанца дIаяхьаро Нохч-ГIалгIайчен общественноста теркам тIаозаргхиларах тхо теш. Вай республикерча берашта реальни пайда баргба цу акцех. Из телемарафон дIахьош оаша дакъа лоацаргда аьнна хет тхона.

Оаха хьалхе а, баркал оал шоана. «Телемарафон» дIахьош йола оргкомитет.

С. ЛАГУТИН.

Редактор
Х. Э. АУШЕВА.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18 ОКТЯБРЬ
ЕРА
I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Визит к минотавру». Художественни фильм. 4-гIа сери.
9.45 — «Песенька мышонка». Мультфильм.
9.55 — «Размышление о педагогике». Меня Александра хетая.
10.25 — Дунен гонахьа. Альманах.
11.25 — Берий сахьат. (Английски мотт а хьехаш).
12.25 — «Коллаж».
12.30 — Ха.
13.00 — Шахматех йолча дунен чемпионатера.
15.30 — ТСН.
15.45 — Берашта дола фильм: Медиум Сатнела или загадка волшебного ящика». Германера телевидени, 1987 ш.
16.15 — В. Моцарт. Оркестраца йолча скрипка концерт ля мажор.
16.45 — «День на исходе тепла». Документальни фильм. Российски юртий кхел.
17.15 — Мультфильмаш: «Остров капитанов Цхьоалагlен шоллагIен фильмаш».
17.45 — Iилма вестник.
18.30 — Ха.
19.00 — 16 шу даланзен боаккхагIеи.
19.45 — Поэзе минуташ.
19.50 — «Визит к минотавру». Художественни фильм. 4-гIа сери.
21.00 — Ха.
21.40 — Шахматах йолча дунен чемпионатера.
21.55 — МВД сводкех.
22.05 — «Искушение» яхача музыкальни видеофильма премьера.
23.25 — ЛагIаж. Художественно - публицистически программа.
00.40 — ТСН.

II ПРОГРАММА

17.15 — Передачай программа.
17.20 — «Незнакомый и удивительный мир». Телефильм.
17.50 — ИПП.
18.30 — «Навруз». Телефильм.
19.00 — «Поэзен мугIараж» (нохч. мотт.). (Строки поэзи).
19.15 — Фильм-реклама.
19.20 — «Заман кIоарга лараш» (нохч. мотт.). (Времени глубинные следы).
20.00 — Бийса даьхьала хийла шун, бераш! «Три поросенка».
20.15 — «Коллаж».
20.20 Телевизионни музыкальни абонемент. Ростропович Мстислава концерте. ШоллагIа передача.
21.40 — СССР Лаккхехьарча Совета сессе.
22.10 — РСФСР Лакхехьарча Совета сессе.
22.10 — РСФСР Лакхехьарча Совета сессе дневник.
23.10 — «Дульсинея Тобосская». Художественни фильма. Хьалхара сери.

19 ОКТЯБРЬ
ПIАЬРАСКА
I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Визит к минотавру» яха художественни фильм. 5-гIа сери.
9.45 — «...17 шу даланзен бонкхагIен.
10.30 — «Про козла», «Мышонок, который хотел быть похожим на человека» яха мультфильмаш.
19.55 — «Мост» яха документальни фильм.
11.25 — «Живи, земля», «Культурен экологен».
12.25 — Коллаж.
12.30 — Ха.
15.30 — ТСН.
15.45 — «Маленький детектив», «Однажды в Шахриани» яха короткометражни художественни фильмаш.
16.40 — «На свалку» яха документальни фильм.
17.10 — Свобода и ответственность яха философски беседаш.
17.55 — ДIалокх В. Шувалова.
18.20 — «Письма из Америки». 2-гIа передача.
19.15 — Прогрессен. Информацен. Рекламен.
19.45 — «Визит к минотавру» яха художественни фильм. 5-гIа сери.
21.00 — Ха.
21.40 — Коллаж.
21.45 — СССР-а правительстве.
21.55 — «Из хиннад... хиннад...
22.15 — «В и Д» яха программа.
00.15 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика. Дешара программа.
8.15, 9.25 — Iилма-довзийтара фильмаш «Богомол играет в прятки», «Удивительный мир бабочек».
8.35, 9.45 — Истори. 5-гIа класс.
8.55 — Английски мотт. (Дешара халхара шу).
10.05 — Английски мотт. (Дешара шоаллагIа шу).
10.35, 11.35 — Литература. 6-гIа класс.
11.05 — Марии Башкирцевай дневникаш.
12.05 — М. Федотова концерт (скрипка).
13.15 — «Идем по кругу» яха документальни фильм.
13.45 — Телефильма сеанс (юхагойтар). «Люди на болоте». 4-гIа сери. «Дыхание грозы».
17.15 — Передачай программа.
17.20 — Телефакт.
17.35 — Фильмен-рекламен.
17.40 — Информационно-публицистически программа.
18.20 — Бийса даькъала хийла шун, бераш! «Следствие ведут колобки» яха мультфильм.
20.20 — Волейбол Дунен юкъера чемпионат сборни СССР — Франци Бразилера передача.
21.40 — ДIалокх «Классик-ансамбль».
21.40 — СССР-а Лакхехьарча Совета сессе.
22.10 — РСФСР-а Лакхехьарча Совета сессе дневник.
23.10 — «Дульсинея Тобосская» яха художественни фильм. 2-гIа сери.

20 октябрь.
ШОАТТА
I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.30 — Вай беш.
9.00 — «Самолетик». «Робинзон Кузя» яха мультфильмаш.
9.26 — «Северные звоны» яха фильм-концерт.
9.55 — «Партнер». Коммерчески вестник.
10.25 — Котбаьнараш.
11.25 — Чайковски Гамлет».
11.55 — Режиссера Б. Кимыгаровой фильмаш. Сказание о Рустаме. 1-ра 2-гIа сери.
14.15 — «Удивительная Коста-Рика» яха хроникально - документальни фильм.
15.30 — «20 шу «Спортлото» хетаяь передача.
17.00 — Хьайбай дуне тIа.
18.00 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
18.45 — «Лосенок» мультфильм.
18.55 — Парламентски вестник Росси.
19.10 — КВН-90 Одесски пачхьалкхена университетеи, Воронежски инженерно-строительни институтен вIашагIкхетар.
21.00 — Ха.
21.40 — Шахматех ловзарах Дунен юкъара чемпионат.
21.55 — Шун дехарех. «Когда мне будет 54 года» яха художественни фильм.
23.20 — ТСН.
23.25 — А яха программа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — «Наследство волшебника Бахрама» яха мультфильм.
8.40 — «Сохрани и передай». Кропоткина дезала цIей. яха передача.
9.20 — Документальни фильм.
10.00 — «Ведана адамаш» а, гIулакхаш а» (чеч. яз.). (Дела и планы тружеников Веденского района).
11.00 — «Содружество» яха видеоканал.
14.30 — «Советская Россия» — яха видеоканал.
17.00 — Передачай программа.
17.05 — «Вайнаьха Iаьдала хьаст» (гIалгI. меттала).
17.55 — Футбол. СССР-а чемпионат.
19.50 — «У Макса в Коктебели» яха документальни фильм.
20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш!
20.15 — Хоккей. Сборни СССР — сборни Швеци 3-гIа период.
21.00 — Ха (сурдопереводаца).
21.40 — РСФСР Лакхехьарча Совета сессе дневник.
22.40 — Волейбол. Дунен юкъера Чемпионат, МаIанах. Сборни СССР — сборни Япони Бразилера передача.
23.30 — Автоarалли Ялта-90.
Бийсанара сеанс. Детектив... Детектив... Детектив...: яха киноконцерт.
00.50 — «Маленькое одолжение» яха телевизионни художественни фильм.

21 октябрь.
КIИРАНДИ
I ПРОГРАММА

8.00 — Массанена йола спорт.
8.15 — II-гIа Всесоюзни Гериховски вIашагIкхетар.
9.00 — Iуррехьа.
10.00 — Даьхенна гIулакх деш.
11.00 — Iуйрийнара сагахь мукъадоаккха программа.
11.30 — Никъ берий клуб.
12.30 — УнахцIено.
13.15 — Музыкальни киоск.
13.45 — Аэробика.
14.45 — Маримба—Ионес берий ансамбла выступлени.
15.15 — «Вук» яха мультипликационни фильм.
16.45 — «Юртара сахьат», яха панорама.
18.00 — Мультипликационни фильм.
18.15 — «Осколки разбитого вдребезги» яха телевизионни спектакль.
19.55 — Илли-90.
21.00 — Ха.
21.40 — О простом и вечном.
22.00 — «Маппет—Шоу яха фильм-концерт. 5-гIен 6-гIен сереш.
22.50 — Футбольни обозрени.
23.20 — «Окно в Тайвань».

II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядка е отта.
8.20 — «Расскажите сказку, доктор» яха мультфильм.
9.00 — «Берегиня» яха украински студи. Илле концерт.
9.25 — «Ни в сказке сказать», «Сотворение леса» яха документальни фильмаш.
10.05 — «Приглашение к танцу яха концерт.
10.45 — Документальни фильмаш.
10.55 — Объектив.
11.30 — Никъ берий клуб (сурдопереводаца).
12.30 — Документальни фильм.
13.00 — Волейбол. Дунен юкъера чемпионат. МаIанах. Сборни Венесуэлы — сборни СССР. Бразилера передача.
13.30 — Наьсаречa района ди.
14.30 — «Советски Росси» яха видеоканал.
17.00 — «Планета». Дунен халкъашта юкъера программа.
18.00 — Документальни фильмаш.
20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш!
20.15 — «Сюжет о китайском кино яха И. Селезневой телевизионни художественни фильмай режиссера портрет.
21.00 — Ха (сурдопереводаца).
21.40 — «Пугало» яха мультфильм. Луковое поле яха художественни фильм.
23.40 — Классически борьба. Дунен юкъера чемпионат. Италера передача.
00.40 — Автоarалли «Ялта-90».

РАДИО

18 ОКТЯБРЬ, ЕРА

7.30 — Позывнеш. Мадарра доагIа къамаьл.
7.40 — «Мужество». Очерк (нохчий меттала).
7.55 — 8.00 — Объявленеш. Хаоттам.
8.15 — Передачай программа.
8.20 — Республикански газетий обзор.
11.15 — «Даймохк» (гIалгIай меттала).
11.30 — «С микрофоном по Грозному».
11.50—12.00 — «Дружба» (гIалгIай меттала).
16.00 — 17.00 — Политически беседаш. Государственни суверенитет: проблемашен предложенешен. Гергача истола тIа дaь къамаьлаш. Духхьлара эфир. Телефонаш: 23-40-98; 23-47-20; 23-43-41.
18.00 — ТIеххьара хоамаш.
18.10 — ТIеххьара хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — ТIеххьара хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30—19.00 — Халкъа иллеш.

19 ОКТЯБРЬ, ПIАЬРАСКА

7.30 — Позывнеш. «Юртара цIаьскараш» (нохчий меттала). Хаоттам.
8.15 — Передачай программа.
8.20 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Рынка наькъаш тIа.
8.40 — Музыка.
8.45—9.00 — «Голоса молодых» (гIалгIай меттала).
11.15 — 12.00 — Къаьнара иллеш.
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.00 — Бокъонца шийн лоIаме хиларен моттийта дари. Беседа.
18.00 — ТIеххьара хоамаш.
18.10 — ТIеххьара хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — ТIеххьара хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — Музыка.
18.40—19.00 — «Возвращение к истокам».

Хаоттам

Синоптикаша беча хоамагIа 18 октябре хувцалуш моркхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, лостаме хувцалуш секунда 3—7 метр мух а хьекъаш, ха отта мег. Цу деношка бийсана 2—7-и дийнахьа 14—19-и градус йIовхал отта мег.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 22-45-57; редактора заместитела — 22-85-07; бехк токхама секретара — 22-84-68; отделий: идеологически — 22-53-12, промышленностен транспортен — 22-75-81, 22-65-01; агропромышленни—22-47-84, 22-90-66; культура — 22-64-75, 22-75-78; письмой — 22-85-64; машинописни бюро—22-89-51; корректорски — 22-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 22-45-57; заместителя редактора — 22-85-07; ответственного секретаря — 22-84-68; отделов: идеологического — 22-53-12, 22-54-04; промышленности и транспорта — 22-75-81; 22-65-01; агропромышленного — 22-90-66; 22-47-84; культуры — 22-64-75; 22-75-78; писем — 22-85-64; машинописное бюро — 22-89-51; корректорская — 22-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2903.